Postimees

Nr. 52 — Reedel, 3. märtsil 1944 — Täna 4 lk.

Toimetus ja talitus: Tartu, Ülikooli 17/28 postkast 32. Telefonid: kodukeskjaam 40-80 kauseköned: toimetusel 38-41 ja 97-60 lähetusosakonnal 97-62. Tööaeg: toimetusel 7—16, talitusel 7—16. Peatoimetaja kõnetunnid 10—12 telef. 85-34.
Tallinna esindus: Vene 1, telefon 418-20. Ilmub 6 korda nädalas. Üksiknumbri hind 10 s. Tellimishind Ida-Eesti Rmk. 2.50, välismaale Rmk. 8.40. Aadressi muutmine 20 s. Kehtivad kuulutuste hinnakirjad: O — nr. 1 ja R — nr. 1.

Vaenlase veriseid kaotusi Rogatševist põhjas

Narva rindel tõrjuti raskes heitluses tagasi bolshevike värskete jõududega teostatud rünnakud. Nevelist loode pool löödi raskeis võitlustes tagasi vaenlase ägedad läbimurdekatsed

Saksa õhujõud teostasid taas uue hävitava suurrünnaku Londonile

Führeri Peakorterist, 2. 3.

Sõjajõudude Ülemjuhatus teatab:

Idarinde lõunalõigus teostasid Nõukogud eriti Krivoi Rogi ruumis arvukaid rünnakuid, mis jäid edutuks.

Rogatshevist põhja pool ründasid bolshevikud koondatud jõududega kitsal rindel. Grenaderid ja tankigrenaderid tõkestasid kõik läbimurdekatsed ja tekitasid suurtükiväe ja õhutõrje-suurtükiväe mõjuval toetusel vaenlasele suuri veriseid kaotusi. Neis võitlustes äratas erilist tähelepanu Sileesia 5. soomusdiviisi kindralmajor Deckeri juhtimisel koos sellele alluvate jalaväe-, tanki- ja õhutõrje-suurtükiväe üksustega.

Nevelist loode pool kasvas vaenlase rünnakute ägedus. Kogu päeva kestnud läbimurdekatsed löödi pärast 25 vaenlase tanki purukstulistamist raskeis võitlustes tagasi.

Narva rindel tõrjuti raskes heitluses tagasi värskete jõududega teotatud Nõukogude rünnakud ja tulistati puruks osalt juba meie positsioonide ees.

Kõrgel põhjas murdsid saksa löögirühmad Kandalaksha lõigus tugevasti kindlustatud vaenlase positsioonidesse ja lasksid õhku arvukaid võitluspositsioone koos meeskondadega.

Nettuno maabumispeal toimus elle Cisternast lõuna ja edela pool vaheldusrikkaid võitlusi. Vaenlasel õnnestus mitmes kohas uuesti sisse murda meie eelmisel päeval vallutatud etteulatuvatesse positsioonidesse. Kaugelaskesuurtükivägi uputas Anzio sadamas ühe prahilaeva ja tabas veel mitut laeva. Võitluslennukite üksused jätkasid rünnakuid laevade ja väljalaadimiste vastu Anzio ruumis ja vigastasid pommitabamustega raskesti üht 5000-brt transportlaeva. Lõunarindelt teatatakse ainult vastastikusest luure- ja löögirühmade tegevusest.

Möödunud ööl teostasid briti pommilennukite üksused tiheda pilvekatte kaitsel terroriirünnaku Edela-Saksa linnadele. Arvukalt heidetud miinid, süüte- ja lõhkepommid tekitasid kahju Stuttgarti linnas ja kaotusi elanikkonna hulgas. Vaenlase häirimislennukid heitsid peale selle pomme Läänesaksamaa ruumis. Tulistati alla neli vaenlase lennukit.

Meie õhujõud teostasid taas suurrünnaku Londonile. Mitmes laines ründavad rasked võitluslennukid heitsid rohkearvuliselt lõhke- ja süütepommi linna mitmesugustele osadele. Põhjustati suuri tulikahjusid ja laialdast hävingut.

Berliinist, 2. 3. 29. veebruaril püüdsid bolshevikud arvukate rünnakutega mitmetes idarinde lõikudes saksa liinides nõrku kohti otsida või leida lähtepositsioone suuremateks rünnakuoperatsioonideks.

Sellest võitlustegevusest tähelepandavam oli aga bolshevike läbimurdekatsete uus vaibumine lõuna pool Berezinad.

Juba esmaspäeval oli vaenlase rünnakutegevus Berezina lõigus tunduvalt vaibunud. Kui raskelt kannatanud Nõukogude üksuste viimased rünnakud olid sakslaste tules või lähivõitluses nurjunud, katkestas vaenlane oma pealetungid esialgu täielikult. See areng on bolshevike suurte kaotuste tagajärjeks. Tõrjelahingu viimase 9. päevase järgu kestel oli nende kaotuste suurus ainult ühe saksa korpuse piirkonnas ümmarguselt 550 vangi, üle 2500 loendatud surnu, 26 tanki, 65 suurtükki, 296 kuulipildujat ja granaadiheitjat ning ümmarguselt 1000 käsitulirelva, nende hulgas 69 tanki-tõrjepüssi. Kogukaotused on aga tunduvalt suuremad, sest

korduvalt vajusid tulega eemalesurutud vaenlase jõud koos relvadega sohu ning õhurünnakutega hävitati ka võitlusvalmis või lähenevaid Nõukogude reserve.

Berezinast põhja pool elavnes seevastu võitlustegevus uuesti, ehkki ainult kohalikult piiratud raames. Slobinist põhja pool õnnestus ühel ootamatult ründaval Nõukogude kompaniil Dnepr ületada. Kompanii hävitati aga rünnakuga, kui ta oli vaevalt läänekaldale jõudnud. Tugevamad, 30 tankist toetatud jõud ründasid jälle Rogatshevist kirde pool Mogilevi viiva raudtee piirkonnas. Esimese tormijooksuga saavutasid nad tähtsusetu sissemurde. Vasturünnak paiskas aga vaenlase tema lähtepositsioonidele tagasi, kusjuures ta kaotas 26 tanki.

Võitlusi idarinde kesklõigus oli peale selle veel ainult Vitebskist kagu pool, kus saksa väed puhastasid Lutshessa ääres vaenlase eelmisel ööl saavutatud kohalikke sissemurdeid.

Bolshevikud kaotasid siin üle 400 mehe surnutena ja ligi 100 vangi.

Eriline osa hiljutistes tõrjevõitudes idarinde keskosas langes 1. märtsi sõjateates mainitud 267. Alam-Saksi jalaväediviisile kindralleitnant Dresche ri juhtimisel ja selle üksusega õlg õla kõrva võitlevale 5. soomusüksusele Rüütliristi-kandja kapten Rettemeieri juhtimisel. Hoolimata raskeimaist ilmastiku- ja maastikutingimustest lõid need üksused ajavahemikus 21.—29. veebruarini kaitsel ja vastulöökidel tagasi arvukaid tugevaid rünnakuid ning ajasid sellega nurja kõik vaenlase läbimurdekatsed.

Hoolimata suurest inim- ja relvajõudude rakendamisest ei õnnestunud Nõukogudel saksa grenaderide vastupanu ületada.

Idarinde lõunaosas surusid bolshevikud eelkõige saksa positsioonidele mõlemal pool Krivoi Rogi, kusjuures raskuspunkt läsus loode pool linna. Kasutades praegu valitsevat tugevat udu, suutis vaenlane algul saavutada mõned sissemurded, kuid kohe alanud saksa vastulöökide hoogsuse tõttu ei suutnud ta neid hoida. Ühe sissemurdekoha puhastamisel langes saksa vägede kätte 26 suurtükki. Ka kagu pool Shashkovi oli asjatult ründavate bolshevike kaotused rasked. Ühe pataljonitugevuse rünnaku tõrjumisel hävitati nälteks kõik saatetankid.

Lääne pool Berditshevit nurjusid uued Nõukogude rünnakud hoolimata sellest, et vaenlane kordas neid viel korral.

Jampoli juures, mida kontsentriliselt rünnati, pidas saksa meeskond samuti vaenlase tormijooksule vastu. Omapoolsed rünnakuürituised Dubno juures ja lõuna pool Pripeti soid tegid seevastu edusamme. Rittmeister Kolczeki soomusluureüksus paiskas tugevaid vaenlase ratsaväeüksusi tagasi, nagu eelmistelgi päevadel, ning üks SS-ratsaväerügement saavutas järellöögiga üle ühe võldetud asula uusi maastikuvõite.

Idarinde põhjaosas raugesid enamlaste rünnakud loode pool Nevelt uuesti, välja arvatud rohkearvulised tankide toetusel teostatud üksikrünnakud kompanii kuni pataljoni tugevuses. Ainult ühes kohas rakendas vaenlane 2 rügementi, kes aga samuti nagu teisedki rünnakurühmad saksa peallinide ees tõrjetules kokku variseid. Ka kagu pool Pihkva järve ei suutnud enamlased murda tugevat saksa vastupanu.

Narva juures nurjusid vaenlase rünnakud, millede eesmärgiks oli takistada sissemurdekoha jätkuvat koomalesurumist.

Hoolimata ebasoodsa ilma takistustest ründasid võitlus- ja lahingulennukid Kertshi juures vaenlase väekogunemisi, Lutsk-Dubno juures marsikolonne ning sildu ja kaugemal põhja pool seadmeid ja kõrvalejuhitud ronge Sarnõi jaamas. Madalalt heidetud pommide mõju oli laastav.

Kroaatia riigimehed Führeri jutul

Führeri Peakorterist, 2. 3. Führer võttis 1. märtsil 1944 vastu iseseisva Kroaatia riigi peaministri Mandici ja Kroaatia välisministr Perici

Vastuvõtust Führeri juures võtsid osa välisminister von Ribbentrop ja sõjaõudude ülemjuhataja kindral-feldmarssal Keitel.

Führeri oli Kroaatia riigimeestega sõbralikust vaimust kantud juttu emine ühiste ja aktuaalsete Kroaatia küsimuste kohta

Pärast vastuvõttu Führeri juures oli peaminister Mandici ja välisminister Pericil välisminister von Ribbentropiga kokkusaamine, mis möödus sõbralikus vaimus.

Võime rahulikult oodata võitu

Saksa propagandaametite juhtide töökoosolek Berliinis

Berliinist, 2. 3. Esmaspäeval ja teisipäeval olid Saksa propagandaametite juhid Berliinis töökoosolekul. Partei, sõjajõudude ja riigi juhtivad mehed andsid seal ülevaate Saksa sõjalise ja poliitilise sõjapidamise tähtsamaist probleemidest.

SS-riiklik juht siseminister Himler andis suurejoonelises referaadis koosolekust osavõtjalle ülevaate oma ulatuslikest ülesannetest. Ta kirjeldas relva-SS panust ja saavutusi kõigil rinnetel, puudutas üksikasjaliselt riigi julgeolekut ja käsitles siis Saksamaa Euroopa-missiooni kaitsevallina bolshevike tormijooksu vastu.

Olukorrast Kindralkubermangus kõneles kindralkuberner riigiminister dr. Frank.

Saksa jahilennukirelvast kõneles kindralmajor Galland, kirjeldades selle relva arengut kuni praeguseni ja saksa jahilennukite panust võitluses vaenlase terroripommitajatega.

Kindral-leitnant Schmundt hindas saksa maavägede võitlust ning puudutas eriti sõjalise järelkasvu küsimusi.

Koosolek lõppes riigiminister dr. Goebbelsi kõnega, kes andis ulatusliku pildi poliitilisest ja sõjalisest olukorrast. Kõne keskpunktis seisis ühusõda, kusjuures dr. Goebbels tõstis eriti esile saksa suurenenud tõrjejõudu ja hiljutisi õhurünnakuid Londonile.

Dr. Goebbels ütles: Tõenäoliselt püüavad vaenlased teostada invasioonl Euroopa mandri lääneosas. Sellega läheneks praegune sõda otsustavale kõrgpunktile. Kui saksa juhtkonnal õnnestus toime tulla seljataga seisvate raskete olukordadega, kõlmata välja viimseid trumpe, siis ei ole vähimatki kahtlust, kelle kasuks langeb lõppotsus.

Saksa relvade võit ei ole mitte ainult lootus, vaid ajalooline teadmine. Meie võime rahulikult oodata võitu, teades oma tugevust, lõpetas dr. Goebbels.

Lennuvägi ootab otsustavat tundi

Saksa õhujõudude ülemjuhataja üleskutse õhujõudude päeval

Berliinist, 2. 3. Riigimarssal avaldas õhujõudude päeval järgmise üleskutse:

„Õhujõudude sõdurid, minu kamraadid!

Meie aupäeval tunnen ma end igaühega teist eriti tugevalt seotuna. Teie olete ka uuestisündinud saksa lennuväe üheksandal aastal rünnakul ja tõrjel raskeimas kohusetäitmises eriti silma paistnud nii väljas rinnetel kõige kamraadlikus koostöös kangelaslikult võitlevate musketäride ja soomusgrenaderidega kui ka kodumaa piirkonnas kindlameelses võitluses meie nii väga armastatud Saksa maaapinna teotajate vastu. Ma tänan teid selle eest!

Kamraadid, saksa rahva suurepärane hoiak trotsiks metsikule pommiterrorile on meile suurimaks kohustuseks. Sellele vaenlasele antakse vastus uute jõududega ja uute relvadega, nii nagu ta seda pälvib. Ma usaldan teid ja ma teen, et Führer võib suurel otsustaval tunnil loota oma lennuväele.

Täidetuna eksimatust võiduootusest mälestame tänasel päeval kustumatu tänuga meie armsaid langenud kamraade ja neid, kes võrdsetena sõduritele rindel langesid kodumaal Saksamaa suure tuleviku eest. Nende ohver on meile suureks käsuks.

Kamraadid, meie tervitame Führerit!

Elagu minu lennuvägi!

Göring,
Suur-Saksamaa riigimarssal
ja õhujõudude ülemjuhataja

Anzio ründamine jätkub

Pommitabamusi laevakoondistele ja sadamaseadmeile

Berliinist, 2. 3. Rasked saksa võitluslennukid ründasid 29. veebruari õhtutundidel vaenlase raske tõrje all Anzio sadamat ning saavutasid pommitabamusi laevakoondistele. Seejuures uputati täistabamusega üks 5000-brt vaenlase transportlaev. Peale selle said pommitabamustest raskeid vigastusi veel 4 kaubalaeva kogumahuga 15.000 brt ja 1 dessandipaat. Raskeid vigastusi tekkis ka sadamaseadmeis ja materjaliladudes.

Kogu öö kestel jätkasid saksa võitluslennukid rünnakuid mitmesugustele märkidele dessandipeal ning heitsid pomme vägedega täidetud asulatele, väekoondistele ja jõumasinate parkidele, kus tekkisid suuremad tulikahjud.

Ohuvõitlustes dessandipea kohal ja Lõuna-Itaalia rindel tulistasid saksa jahilennukid alla 6 anglo-ameerika lennukit. Ohutõrjekahurvägi hävitas peale selle veel 6 vaenlase lennukit.

Nõukogude inimkaotused

Genfist, 2. 3. New Yorgi ajalehe „News Week" kirjasaatja Bill Down, kes pöördus äsja Moskvast tagasi, seletas, et Moskvas hinnatakse nüüd N. Liidu kaotusi käesolevas sõsõjas 15 miljonile surnule.

James Leming, sama ajalehe kirjasaatja, kes äsja saabus Leningradist, teatab sealt, et 3 miljonist endisest elanikust elab Leningradis nüüd ainult 750.000.

Tshungkingi armee viletsus

Osa sõdureid jõuab kohale pärast üle 2000 km. marssi

Shanghaist, 1. 3. Tshungkingi armee on armetus olukorras ega suuda teostada suuremat ofensiivi mõõdusalt varustatud jaapani vägede vastu, teatab «Associated Press'»i kirjasaatja Tshungkingist oma tähe epanekute põhjal, mida ta on hankinud, külastades Hiina rinde mitmesuguseid lõikusid Hiinas vihmimise kestel.

Suurte sõj materjali-hulkade viimist Hiinasse peab kirjasaatja võimatuks, nii kaua kui maatee Indiasse pole vabastatud ... suurem sadam Hiina rannikul pole anglo-ameerikaste käes.

Isegi siis, kui oleks võimalik Hiinasse viia suuri sõjamaterjali-hulki, kestaks kaua, enne kui Tshungkingi väed on saanud suuremaks ofensiiviks vajaliku sõjalise väljaõppe ja küllaldase kehalise tublduse, märgib kirjasaatja. Pole suguut palju öelda, et hiina sõdur tarnatab alatoitluse all ning langeb pikaajalise kergesti haiguste ohvriks, mis tublisti laastavad vägesid. Arstlikku hooltsust ei tunta.

Hiina sõdur omab tavaliselt ainult üht mundrit, mis on sagedasti halvas olukorras. Paljud sõdurid jooksevad talvel palja jalu ringi ja kannavad ainult katkenud õlgsandaale.

Puudus valitseb kõigist moodsaist relvadest, eriti suurtükiväest, ja laskemoona nappus on pidev. Moodsat sõjapidamist hiina sõdur samuti ei tunne. Üldse igasugust sõjategevust raskendab transpordivahendite puudus ja vägede halb varustamine toiduainetega. Ohvitserid ei hooli oma alluvate heaolust. Kaugelt provintsidest võetud sõdurid jõuavad pärast üle 2000-km marssi Lõuna-Hiinasse haletsemisväärses olukorras. Nende read on tugevasti hõrvenenud igasuguste haiguste, kurnatuse ja deserteerimise tõttu ära.

Ameerika kirjasaatja eeltoodud seletused on selgitavaks seisukohavõtuks Ühendriikide agitatsioon vasto, et ammendamatud inimreserve omav Hiina vajab ainult relvi, et alustada suurt ofensiivi.

Shveitsi protest Londonis

Bernist, 2. 3. Ametlikult teatatakse: Shveitsi saatkonnale Londonis tehti ülesandeks avaldada protest Shveitsi erapooletuse raske rikkumise pärast briti õhujõudude pooli ööl vastu 26 veebruari ning viidata vajadusele, et sääraste juhtumite kordumist tulevikus väleitaks.

Külmalaine Portugalis

Lissabonist, 2. 3. Ulatuslik lumesadu maa põhjaosas tekitas kogu Portugalis suurimat üllatust. Esmaoones kardetakse viljapuude saagi pärast, sest mõned puud õitsevad juba.

Arvukaid Portugali saabunud rändlinde üllatas külm ja nad surid või lasksid end kinni püüda. Hundid, kes teatavais piirkonnis on elanikele suuteks nuhtluseks, tungisid külma tõttu asustatud piirkondadesse ja rüüdasid tamba- ning loomakarju. Nad rebisid puruks ka mitmed koerad, kes valvasid karju.

Londoni uus linnaosa – Pompeji

Greenwichi park näeb välja ürgmetsana pärast tsüklooni

Stokholmist, 2. 3. Londonist on saabunud esimene autentne, kuigi piiratud kirjeldus saksa õhurünnakute mõjust Briti pealinnale.

Üks pealtnägija seletas meie esindajale, et esimesed saksa rünnakud tekitasid vastupidi ametlikule kirjeldusele suuri purustusi. Tema on aga kaasa elanud 23., 24. ja 25. veebruari pommitamised.

„Ma olen kõnelnud paljude inglise patriootidega," seletas pealtnägija, „ja nad kõik olid veendumusel, et praeguses olukorras ja võimaluste juures võidakse olukorda kujutada ainult avameelselt."

Nii on tabatud Greenwichi piirkonda suurest Thames'i käärust lõuna pool eriti raskesti. Thames'i kaldal asuv Royal Naval College on sarnanenud hõõguva vulkaaniga, millest leegid tõusid kõrgele õhku ja mis suitses mitu päeva.

Londoni kohalikele patriootidele oli eriti kurvastav, et kuulus Greenwichi tähetorn purustati lõhke- ja süütepommidega. Kahjuks kannatas ka kuulus park raskesti, nii et ta näeb välja ürgmetsana pärast tsüklooni.

Mereväearsenal ja laialdased sadamaseadmed ning dokid olid 36 tunni jooksul ainus tulemeri. Tule pidurdamine ja kustutamine õnnestus alles kahe päeva pärast. Pärast tulikahju jätsid varemed nii mõjuka mulje, et Greenwichi elanikkond nimetas seda linnarajooni „Pompejiks".

Elanikkonnale on Londoni lahingu uus faas jätnud sügavama mulje kui varasemad, kuna üldiselt oodatakse, et senised pommitamised on ainult alguseks.

„Kindlasti," seletas pealtnägija lõpetades, „astuvad londonlased inglasliku visadusega vastu saksa rünnakutele. Kas nad aga suudavad vastu pidada, on küsitav."

Madridist, 2. 3. Hispaania ajaleht „Arriba" teatab Londonist, et pärast viimaseid õhurünnakuid jõutakse Inglismaal üha enam veendumusele, et briti senised ohvrid olid ainult lapsemäng võrreldes sellega, mis veel tuleb.

Seisab veel ees pikk teekond...

Genfist, 2. 3. Londoni „Daily Mail'i" sõjaline kaastöötaja räägib oma kommentaaris sõjalise olukorra üle surnud punktist, milleni on jõudnud anglo-ameerikaste võitlused Itaalias. Idarindel võib rääkida ainult näilisest olukorra liikvele pääsmisest. Kui olukorra lähemalt vaadelda, siis jõutakse selgusele, et see tegelikult on vähem sujuv kui varem.

Ka terroisõja käik ei rahulda inglasi. Londoni teatel hakatakse nüüd umbusaldusega suhtuma ameerikaste vältesse Ühendriikide terrorilennukite edust Saksamaa kohal. „News Chronicle'i" poliitiline kaastöötaja jõuab veendumusele, et hoolimata kõigist optimistlikest arvestustest seisab anglo-ameerikaste ees veel pikk teekond.

Inglise erialaallstes ringkondades viidatakse vastuoludele, mis valitsevad briti ja ameerika teadetes saksa jahilennukite oletatava allatulistamise kohta. Ollakse arvamisel, et ameerikaste ei rakenda oma lendurite allatulistamiste tulemuste küsimuses nii-sama rangeid meetodeid kui inglased. Nähtavasti heidavad mõlemad valelikud üksteisele oma taktikat ette, sest inglastele ei sobi hästi end esile tõsta. tõefanaatikutena!

Tšerkassõ sangarid külaskäigul Berliini

Berliinist, 2. 3. Riiginiminister dr. Goebbels võttis eile vastu Tsherkassõ koti silmapaistnud löögirühmade delegatsiooni, kes tema külalistena viibib mitu päeva Berliinis. Dr. Goebbels vestles pikemat aega kõrgete aumärkidega dekoreeritud sõdurite ja ohvitseridega, kes kuuluvad neise üksustesse, kes pärast koti avamist viimastena eraldusid vaenlasest.

Maaväe- ja relva-SS vaprad mehed andsid oma kirjelduste ja ülevaadetega mõjuva pildi paindumatust võitlusvaimust, mis täitis võitlusgruppi, kes oli 3 nädalat sisse piiratud ja andis seega tunnistuse saksa idarinde sõdurite kõrgetest võitleja- ja inimomadustest.

ROOTSI PROTEST LÜKATI TAGASI

Nõukogude lennukeid polevat üldse olnud Rootsi kohal

Stokholmist, 2. 3. Rootsi teadeteenistus teatab, et Nõukogud lükkasid tagasi Rootsi valitsuse protesti Stokholmi pommitamise kohta. Vastavas noodis öeldakse, et nimetatud ajal ei olnud ühtki Nõukogude lennukit Rootsi kohal. Seepärast olevat Rootsi protest ka aluseta.

Varjamatu ülalatusega võttis Rootsi avalikkus teatavaks Nõukogude Liidu vastuse Rootsi protestile pommiheitmiste vastu Stokholmile — nii kommenteerib „Stockholms Tidningen" Rootsi pealinna ainsa hommikulehena Moskva eemaletõrjuvat vastust.

Edasi öeldakse samas: Võib vaevalt mõista, et Moskva jääb oma eitamise juurde, hoolimata Rootsi poolt ettetoodud tõsiasjadest, ning püüab ametlikult esitada naiivset teooriat, et tegemist olevat teiste riikide provokatsioonega. Kui seal usutakse, et rootsi rahvast suudetakse selles veenda, siis eksitakse põhjalikult.

Rootsi protest Londonis

Stokholmist, 2. 3. Rootsi valitsus oli jälle sunnitud oma Londoni saatkonna kaudu avaldama Inglise valitsuse juures protesti inglise lennukite lendamise pärast üle Lõuna-Rootsi õhuruumi.

Peale selle nõuti juurdlust võõraste lennukite ülelendamise kohta Lõuna-Rootsist 25. veebruaril 1944.

Svinhufvudi vaimne pärand

Vastupidavust, tugevaid närve, enesekindlust, usku õiguse võidusse

Helsingist, 2. 3. Saatus valis koguni Soome vana presidendi Pehr Evind Svinhufvudi surmatunni sellise, et see mõjub oma suuruses kogu soome rahvale ülendavalt, kirjutab „Kauppalehti".

Soome rahvas ei tohi kunagi kaotada Svinhufvudi usku, mis pärast karme katsumisi leiab võidukas teokssaamises oma kõrgeima krooni. Tema elu testament peab soome rahvale jääma unustamatuks teadmiseks: rahvas, kes on oma usule vankumatult truuks jäänud, ei satu kunagi häbisse, vaid tõuseb veel keset suurimaid raskusi uuele jõule ja uuele elule.

Hetkel, mil Soome saatus on võib-olla suurimal määral kui iialgi varem kaalul, mõjub Svinhufvudi surm suure äratushüüdena kõrgemaile väärtusile ja soome rahva aule, nendib „Ilta-Sanomat". Ehkki Soome vana president Svinhufvud elas kaua aega tagasitõmbununa, tõusis ta ometi oma rahva otsustaval tunnil jälle esile. Ta on alati hoiatanud truudusetuse ja väheusklikkuse eest, kui on mängus isamaa kõrged sihid.

Svinhufvudi testament näitab ainsat teed soome rahva päästmiseks — vastupidavuse, tugevate närvide ja enesekindluse teed, veendumuse teed, et õigus võidab, ja et selles täitub soome rahva ajalooline ülesanne.

Helsingist, 2. 3. Soome peaministr teatas teisipäeva õhtul kell 22 ringhäälingus soome rahvale endiseSoome presidendi Svinhufvudi surmast. Peaminister Linkomies hindas lahkunut kui üht silmapaistvamat Soome iseseisvusliikumise ja Soome rahvusesinduse eestvõitlejat, kes oli 1899. a. — 1931. a. 9 korda eduskunna esimeheks.

Üheks tähtsamaks teeneks nimetas Linkomies Svinhufvudi püüdeid tugeva riigikaitse loomiseks, millele enne teda ükski Soome riigimees ei pühendunud sellise andumusega.

Ta oli õige soomlane, kes pidas silmas ainult oma rahva head käekäiku, ütles peaminister Linkomies.

Helsingist, 2. 3. Soome teadetebüroo teatab ametlikult, et Soome valitsus otsustas endisele Soome presidendile Svinhufvudile korraldada riiklikud matused.

Soomel on vana soome sisu

Soome taotleb ainult oma igivana ja vaieldamatut õigust

Helsingist, 2. 3. Soome ajakirjandus avaldab üksikasjaliselt silmapaistval kohal ametliku teadaande eduskunna teisipäevasest kinnisest istungist.

„Uusi Suomi" tähendab eduskunna istungi kohta: Oleks liialdatud väita, et eduskunna äsjasel istungil tehti ajalugu. Kui meenutada Soome minevikku käesoleval sajandil, siis elati ajalugu läbi siis, kui 27. jaanuaril 1918. a. peaaegu relvadeta soome rahvas tõusis, võttis oma rõhujatelt relvad ja puhastas oma maa, nii et soomlased võisid seal vabalt elada, samuti kui Soome armee tuli Talvesõjas toime sangaritegudega, mis jäävad igaveseks kuulsusleheküljedeks Soome ajaloos.

Soome eduskunna teisipäevasele istungile, mis algas tavalise päevakorraga ja kus järgnenud kinnisel istungil peaminister Linkomies tegi teatavaks Soome valitsuse seisukoha Soome praeguses olukorras, järgnesid erakondade-vahelised läbirääkimised, mis kestsid vördlemisi kaua. Edasi toimusid läbirääkimised erakondade vahel ja hiljem täiskogu istungil, kus kiideti heaks üleminekuvormel päevakorra juurde.

Juhtkirja autor seletab, et ta ei teeskiil, missuguseid nõuandeid eduskund andis Soome valitsusele, kuid tema esindab sellest sõltumatult lihtsat veendumust, et alati võidab õigus.

Artiklis tähendatakse lõpuks: Meie, soomlased, omame rahvaarmee, kes juba kolmandat aastat kindlustab ustavalt ja ohvrivalmilt kodumaa töörahu, meil on oma armee, õigus, arusaamine vabadusest ja meil on vana soome sisu.

„Helsingin Sanomat" konstateerib, et Soome eduskunna teisipäevasel koosolekul valitses eriti tõsine meeleolu. See ei olnud ime, kuna kainelt vaadatuna tulid seal kõne alla väga tähtsad otsused. Kui lähtuda selsukohalt, et soome rahvas taotleb ainult oma igivana ja vaieldamatut õigust, siis näib raskena langetada otsuseid, mille juures on tegemist ühe rahva olemasolu küsimusega.

RELVAD VÄLJENDASID RAHVA VEENDUMUST

Läti leegionärid sooritasid, mida isamaa neilt ootas

Riiast, 2. 3. Teisipäevases Sõjajõudude Ülemjuhatuse teates mainiti 2. läti SS-Brigaadi võitlustulemusi Tammelehekandja SS-oberführer Schuldti ja nende läti jalaväejuhi Rüütliristi-kandja standartenführer Weissi juhtimisel. Selle kohta kirjutab läti leht „Tevija" muu hulgas:

„Me oleme uhked sellele, et eilses Sõjajõudude Ülemjuhatuse teates mainiti läti SS-vabatahtlike brigaadi võitlusteeneid. Kogu läti rahvas võttis selle teate vastu suure rahuldusega. Tema võitlejad on seda sooritanud, mida isamaa neilt ootas. Relvad on jälle kord avalikult väljendanud läti rahva veendumust, mis nüüd Sõjajõudude Ülemjuhatuse teatega sai teatavaks kogu maailmas.

See kõrge austus, mis on nüüd osaks saanud meie leegionäridele, tuleb tõsisel ajal, mil Läti piiri taga on suurenenud mitte ainult sõjaline ähvardus, vaid ka poliitiliste kombinatsioonide aktiivsus ja kus ollakse valmis korda saatma kõige alatumat, et tõendada Nõukogude Liidu õigust Lätile ja teistele Baltimaadele.

Saksa Sõjajõudude Ülemjuhatuse teade on dokument, mida ei saa ignoreerida ega millest ei saa vaikida. Kuidas ka Stalini „kolmeteistkümnenda vabariigi" saadikud välismaal pingutusi teevad, et kõnelda Lätist kui Nõukogude Liidu siseasjast või tema vabatahtlikust ühinemisest Nõukogude Liiduga, siis tõendavad nüüd saksa sõjajõud. dokumenteeritud teated läti leegionäride võitlusest vastupidist.

Eesti rügemendi „Tallinn" tuleristsed

Eestlaste rakendamine Narva rindel oli olulise ja mõjuva tähtsusega. Kodumaa kaitsel seisab eesti mees nagu müür

Külm on. Härmatanud puud on nagu suured raagus luuad. Talud on tõmbunud vaikellu, ei suitse isegi korstnad. Inimesed astuvad õuedel vaikselt ning tõsiselt, silmapaarid suunatud ida poole. Seal jõmiseb kogu päeva. Taeva all tiirlevad lennukid, kostab plahvatusi ja paksud suitsupilved tõusevad õhku. Lasevad vaenlase kahurid, millele koheselt vastavad saksa patareid. Vaenlase lennukid tiirlevad taeva all, kuid nad sunnitakse kiiresti tagasi pöörduma õhukaitse kiirtulega või jäätuma saksa hävitajaist. Teid mööda veerevad lõputud kolonnid, varustades rinnet vajalikuga. Kõlisedes kihutavad maastikumasinad, kahurid hüplemas järel. Ragisevad tankide lülikud, hammustades lülikhaaval teed rinde poole.

Ja siis saabub öö. Säravad tähed. Ent kogu aeg mängleb taevas „ilutulestik" — flaki seerialasud. Leekkuulid tõusevad reeglipäraste vahedega nagu pärlid ööpimedusse, otsides vaenlase lennukit. Helgiheitja määratu, võimas lamp puistab kiirtevihke. Rinne, Narva rinne... See on sõjatanner, mis kandunud meie kodumaa piiridesse.

Meie põhjarannikul, seal, kus Narva lahe lained veerevad loksudes vastu kallast, tulid nad. See oli siis, mil meri veel lahti oli. Ööl vastu 14. veebruari maabusid Narva-Jõesuust lääne pool mererannas Meriküla juures. bolshevike 260. erilise merevä brigaadi jalaväepataljoni osad. Ööpimeduses maabus üle poole tuhande mehe, paljud spetsiaalseis ühemehe-maandumispaatides, laskevalmis automaatrelvad käes.

Maandunud dessandile oli tehtud ülesandeks luua kohene sillapea ning siis edasi tungides ühineda lõuna pool võitlevate Nõukogude väeüksustega. Ühinedes oleks ära lõigatud tähtis raud- ja maantee, ühe sõnaga — tõmmatud ümber Narva piiramisrõngas. Siin tuli tegutseda kiiresti, et likvideerida ohtlik moment.

Algasid ägedaimad, ent ka tähtsaimad lahingud, mis otsustasid selle rindelõigu saatuse...

Koos mereväe, ühe saksa diviisi grenaderide ja tankikompaniidega võtsid lahingu vastu mehed, kes mobiliseeriti ning esimest korda astusid lahingute põrgutulle. Eesti rügement „Tallinn" sai siin esimesed tuleristsed. Nii rakendati üks pataljonidest dessandi likvideerimisele, kuna teine pataljon samast rügemendist seisis raskeis lahinguis lõuna poolt pealetungivate tugevate vaenlase üksustega.

Kui küsida, kuidas meie mehed võitlesid, kes esmakordselt seisid sõjatules, on vastus kindel ja lakooniline: mehed seisid nagu müür!

Võitlus oli raske, samuti ka ülesanne, mida tuli täita. Vaenlane külvas lahinguvälja üle marulise raskerelvade tulega. Ent siis arenes kõik, nagu pidi minema.

Mehed seisid vastamisi oma põlisvaenlasega. Need mehed, kes tõmbasid selga sõdurirüü, ei teinud seda selleks, et vallutada võõrast maad, vaid et kaitsta oma kodumaad.

Lahing vältas raugematu ägedusega. Kuulid vingusid ja plaksusid hullumeelses tantsus. Kiiver surutud sügavale pähe, püssiraud laskudest kuumamas, nii astuti edasi.

Vaenlase marulisest tulest hoolimata, sulgus samm-sammuit raudne rõngas dessandi ümber koomale.

Siin rakendatud eestlased teadsid, et sellest lahingust oleneb paljugi, et see on kogu rindelõigule mõjuva tähendusega.

— Edasi, mehed! See oli nagu salasõnaks ja tiivustavaks jõuks, mis tegi neist meestest otsekohe lahingumehed.

Üha enam ja enam sulgus lahingusuitsus ring vaenlase dessandi ümber koomale. Sakslased olid eestlaste võitlusinnust läusa vaimustuses ja täielikus üksteise mõistmises arenes rünnak.

Kapten Möldri pataljoni lõigus oli üks suurem grupp vaenlasi peitnud end suurde heinaküüni, kust tulistasid otse metsikult vastu.

„Kurat, no ega teie eluga ei pääse!" olid eestlased lahingu raginast kaasa tõmmatud.

Peagi põles küün, süüdatud eestlaste leekkuulidest. Ja nüüd võisid eestlased näha, millise haiglase, otse fanaatilise enesehävitamiseni on jõudnud bolshevikud. Üksteise järel hüppasid nad, riided juba seljas põlemas, küünist välja, tulistades kogu aja automaatrelvadest ründajaid, et siis ise tagasi tormata leegitsevasse küüni, kus põles sõeks kogu fanaatiline võitlusgrupp ühes relvade ning hulga laskemoonaga.

See oli dessandi lõppvaatus. Vaenlase jõud oli murtud ning viimesed ilreie äänud bolshevikud andsid endid vang.

Enamik neist aga lamas lumisel võitlustandrel surnult. Ainult kapten Möldri võitluslõigus loendati üksi juba ligi poolsada langenud bolshevikku. Samaaegselt võttis pataljon ka vange, enamikus kõik Nõukogude ohvitserid.

Samal ajal seisis raskeis lahinguis ka kapten Purde pataljon, kes rakendati ühes teises tähtsas ja ohtlikus rindelõigus. Ka kapten Purde pataljon näitas suurt vaprust ja ennastsalgavust. Muuseas sai pataljon peale vangide kaks tankitõrjekahurit ja ka teisi raskeid ning automaatrelvi. Kapten Purde pataljon seisab juba ligi paar nädalat lakkamatult raskeis tõrjevõitlusis, surudes vaenlast vastulöökidega üha tagasi.

— Eestlaste rakendamine Narva rindel oli mõjuva ja otsustava tähendusega.

Eestlane võitleb vahvasti, tunnistasid saksa väejuhid eesti rügement „Tallinna" lahingu võimet ja indu.

Eesti mehed aitasid ära hoida hirmsa veretöö, mis oleks toimunud taas meie rahva kallal. Bolshevikud tahtsid jällegi kirjutada õudseid massilisi tapalugusid oma arvele, sest nende eesmärk, nagu tunnistas vangilangenud poliiti ine ohvitser, oli ju see, et pärast maandumist surmata mõrvamise teel kõik eestlased.

Ja et nad seda tõesti kõikjal on teinud, kuhu on astunud bolsheviku verine saabas, selle kohta on meil kurbi fakte juba küllaldaselt. Nii tulid ühes talus bolshevikud süüa küsima. Hetkel, mil majas elavad naised ulatasid neile leiba, surmati nad mõlemad automaatrelvade tulega. Teisal lukustasid bolshevikud peremehe koos kahe lapsega sauna, kus lasksid neid mitu päeva nälgida. Siis viisid nad sauna heinu, süütasid need ning saun ühes seesolijatega põles maha.

Viimased külmad ilmad on tõmmanud merele peale kaane. Puhu vali tuul ja keerutab lund Narva rindel seisab eestlane SS-Brigaadist, rügementidest kui ka politseipataljonidest. Jõmisevad kahurid, lajatavad miinid ning ragistavad kuulipildujad, nagu näriks keegi elukas raudlatte. Mõnikord helgib päike mägedel ja orgude sügavikes. Vaenlane on tõrjutud taas kaugemale. Sest eesti mees seisab kodumaa kaitsel nagu müür!

A. M.

Pidulik vastuvõtt ühele kodumaale saabunud politseipataljonile

Eesti Omavalitsuse juhi tunnustussõnad lahingutest saabunud politseinikele

Teisipäeva õhtupoolikul algusega kell 16 korraldati Tallinnas „Estonia" kontsertsaalis pidulik vastuvõtt ühe hiljuti rindelt kodumaale saabunud major Martinson'i juhatuse all seisva eesti politseipataljoni meestele.

Vastuvõtu koosviibimisest, mille korraldajaiks olid ELSS, Tallinna Naisomakaitse, Väikekaupmeeste ühing ja Raudteevalitsuse ametkond, võtsid külalistena osa Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe, Eesti SS-Leegioni kindralinspektor SS-oberführer Soodla, Politseivalitsuse direktor kolonel Sinka ja teisi ametisikuid.

Õhtu eeskavalise osa täitsid peamiselt „Estonia" teatri kunstilised jõud.

Neveli alt saabunud sõjameeste koosviibimise avas Eesti Leegioni Sõprade Seltsi esindaja Talvak, tervitades mehi ning avaldades rõõmu neid jälle kodumaal nähes.

Seejärel pöördus võitlustest läbikäinud politseipataljoni meeste poole Eesti Omavalitsuse juht dr. Mäe, öeldes kokkuvõetult:

„Teie pataljon on oma võitlusega meie rahvale au teinud. Olete võidelnud selle vaprusega, mida eestlased alati oma isamaa kaitsel on üles näidanud.

Olen veendunud, et eesti korrapolitsei, nagu teie seda olete näidanud, ei ole ainult administratiivne organ; vaid vajaduse korral ka võitlusorgan, kes tugeva jõuna vaenlasele vastu astub. Vägevaid sõjaväelisest väljaõppest hoolimata esindasite lahinguväljadel silmapaistvalt eesti rahvast.

Rõõmustab, et olete jälle kodumaal tagasi, asudes oma vastutusrikaste kohuste täitmisele, milleks soovin teile paremat edu.

Eesti mehed on võitlejad, kes juba 1000 aastat on võidelnud oma väikese kodumaa eest.

Ka nüüd ei kohku me tagasi arvuliselt suurema vaenlase ees, kes on andnud käsu kogu meie rahva hävitamiseks.

Mõtelgem kodumaale, mida meie esivanemad on suurte ohvritega kaitsnud, paludes oma praeguscle võitlusele edu oma hümni sõnadega," lõpetas Eesti Omavalitsuse juht, kelle kõne järel lauldi Eesti hümni.

Dr. Mäe sõnavõtule järgnes õhtu eeskavaline osa, mille jooksul E. Vaarman, E. Lepik, A. Viisimaa, Agu Lüüdik, Hugo Laur, Juta Arg, Teet Koppel, politseipataljoni kvartett, „Heli 4" ja „Gloria" kapell saavutasid sooja kontakti kuulajaskonnaga.

Ka sõjamehed ise ei jäänud ainult pealtvaatajaiks, vaid tulutasid möödunud lahingupäevi meelde hoogsate isamaa ja sõdurilauludega.

Sõjakorjanduse iga annetus on panus eesti kodu kaitseks

Annetustega aitame kaasa eesti väeüksuste varustamisel, laatsarettide sisustamisel ja haavatute eest hoolitsemisel. Igale eesti sõdurile kevadpühiks tervituspakike

Vabaduspäeva sõjakorjandusega võtab rahvas osa loodavate eesti väeüksuste varustamisest, sõjalaatsarettide sisustamisest ja eesti haavatute eest hoolitsemisest. Iga annetus on seega panus eesti kodukaitseks surmavaenlase enamluse vastu.

Sõjakorjanduse raamides korraldab ERÜ veel ainete ja esemete kogumist kingituspakikeste valmistamiseks, sest eelseisvaiks ülestõusmispühiks peab iga eesti rindemees saama tervituspakikese.

Pühadetervituse kingituspakikese näol saab iga eesti võitleja, seisku ta kodumaa kaitsel Eesti SS-Brigaadis, eesti pataljonides või viimase mobilisatsiooniga relvade juurde kutsutud meestest moodustatud väeüksustes, samuti ka kõik haavatud eesti rindevõitlejad, viibigu nad ravimisel Eestis, teistel Ida-aladel või Saksamaal. Tervituspakikeste sisustamiseks on tarvis aineid küpsiste valmistamiseks, samuti mitmesuguseid väikesi tarbe- ja mälestusesemeid, mis eesti võitlejaile rõõmu valmistavad ja on märgiks, et iga rahvaliikme süda ja mõtted on kodumaa kaitsjate juures.

Vabaduspäeva sõjakorjandusel viimastel päevadel teatavaks saanud suuremaks annetuseks oli pianiino, mis on määratud meelelahutuse võimaldamiseks eesti haavatulle mõnes sõjaväehaiglas. Annetajaks on pr. Linda Alde, kes eluneb Tallinnas Raua tänavas. Väärtusliku muusikariista on ta saanud abiellumise puhul pulmakingiks. Nüüd loovutab ta selle eesti haavatuile, rõhutades, et ükski aineline ohver ei ole võrreldav selle ohvriga, mis meie Eesti heaks on toonud eesti rindevõitlejad ja haavatud.

Rindevõitlejad ja haavatud avaldavad pidevalt soove, et kodumaalased neile annetaksid lõõtspille, nagu harmoonikaid, bajaane, akordione, samuti grammofone ühes plaatidega, raadioaparaate jt. muusikariistu. Lõõtspillid oleksid eriti tere-tulnud eesti väeosadele, grammofonid ja raadioaparaadid sõjaväe-laatsarettidele.

Rahaliste annetuste osas laekus ERÜ Keskametile peale varemmainitute suurema annetusena Eesti Majanduskojalt 2000 rmk. Jõudsalt edeneb sõjakorjandus ka majakonna ohvrilehtedega. Siin oleneb tulemus suurel määral korjaja heast tahtest. Nii näiteks kogus Tallinnas üks naiskorjaja majakonna ohvrilehtedega üle 3000 rmk. Rohkesti on Tallinnas neid ERÜ majakonnajuhte, kes oma 100-inimeselisest majakonnast kogusid paarsada rmk. ja 30—40 pesueset, nagu voodilinu, käterätte, ihupesu, sokke jne. Kokkutulnud esemed antakse vajaduse järgi kohe edasi haiglatele ja eesti väeosadele.

Sõjakorjandusel maakondades on suuremaks rahaliseks annetuseks Jõgeva Tarvitajateühingu poolt ERÜ Tartumaa ringkonnaametile üleantud 10.000 rmk. ERÜ Võnnu piirkonna juht ja Naisomakaitse kogusid suurema hulga toiduaineid, mis anti edasi sõjaväelaatsaretile eesti haavatute toitlustamiseks. ERÜ Tartu linna ringkonnaametile on laekunud suurematest annetustest Tartu Pauluse koguduselt 3000 rmk., Tartu Linna Kaartidebüroo korjandusena 3042 rmk., prov. Lill'elt 500 rmk., Tartu Eesti Majaomanike Seltsilt 500 rmk. jne.

Teadlik rahvuslik kohusetunne ja ohvrivalmidus avaldub paljude üksikisikute annetustes. Üks kaaskodanik Virumaalt Püssist, kes ei soovi oma nime avaldada, saadab ERÜ Keskametile posti teel 100 rmk. ja kirjutab, et praegu on eesti rahvale tähtis ainult üks asi, nimelt et võitlusele tema olemasolu eest osutatakse kõike võimalikku abi.

Elektri kiire levik maal

Elektrivõrgu väljaarendamisel tuleb silmas pidada ka tööstusvoolu kasutamise võimalusi

Sõjamajandusest tingitud raskused petrooleumi saamisel on viimasel ajal eriti mõjutanud elektrienergia kiiret ja laialdast levikut maal. Tehnikadirektooriumi aktiivse korralduse ja talupidajate erilise huviga on elektriga varustatud juba 2500—3000 talu.

Elektrifitseerimise edukamaks teostamiseks on vastavate piirkondade talupidajate poolt kutsutud ellu elektriühistud, milliseid käesoleva aasta alguseks Ühistute Liidus oli registreeritud 222. Ühistud on väga mitmesuguse suurusega ja liikmete arv neis kõigub 15—350-ni. Seni on taludele hädavajaliku elektervalgustuse andmiseks ühistute poolt esmajoones ehitatud madalpinge õhuliine ühefaasiliste liinidena, kuna piirkondades, mida läbivad kõrgepingeliinid, toimub talude poolt hoogne madalpingeliinide ehitamine.

Talumajapidamistes on valgustuselekri kõrval eriti tähtis ka tööstuselekter, millega oleks võimalik käivitada taludes mitmesuguseid masinaid, saage, turbapurustajaid, hekslimasinaid, jaurviliapurustajaid, veepumpe, viljapeksumasinaid ja teisi talumajapidamises vajalikke masinaid.

Tööstuselekter saadakse tallu seeläbi, et hiljem mootorite kasutamisele võtmisel õhuliine kahe vastava jämedusega faasijuhtmega täiendatakse. Tööstuselektri viimine tallu muudab talutöö mitmeti hõlpsamaks ning kergemaks ja säästab hulga inimtööjõude mitmesuguseil taimekasvatuslikel ja loomakasvatuslikel töödel.

Talus on mitmesuguste masinate käivitamiseks kohane valida mootoreid kuni 3 hobujõu suuruses. Mootor talus peab olema selline, mis võimaldab selle kasutamist mitmesuguseiks otstarbeiks, nagu puude saagimiseks, turba purustamiseks, heksli lõikamiseks, juurvilja purustamiseks ja vee pumpamiseks. Säärasel korral on võimalik selle maksimaalne kasutamine.

Kuigi praegusel hoogsal valgustuselektri taludesse viimisel puuduvad ulatuslikumad väljavaated tööstuselektri taludesse viimiseks, tuleb siiski juba mõelda sellele, kuidas edaspidi saada tallu tööstuselekrit ja kuidas seda seal otstarbekamalt kasutada.

Sageli osutub teatud tööde teostamine tööstuselektriga küll mitte odavamaks inimtöö kasutamisest, kuid ta teeb talutöö kergemaks, hõlpsamaks, kiiremaks ja meeldivamaks ning elektri kasutamine mitmesuguste masinate käivitamiseks kujuneb seepärast vajalikuks elu otstarbekamal korraldamisel.

Sõjateeneteriste ühele eesti pataljonile

Pataljon on rakendatud kodumaa piiride kaitseks Kirde-Eestis

Neil päevil anti üle 2. klassi Sõjateeneteriste Mõõkadega ühele eesti politseipataljonile, kes on praegu rakendatud meie piiride kaitseks Kirde-Eestis.

Saksa kõrgema väejuhatuse poolt määratud teeneteristide kätteandmist toimetas sideohvitser major Isserstedt, kes oma kõnes rõhutas pataljoni osatähtsust senises võitluskäigus idavaenlase vastu ja soovis raugematu jõudu ka tulevikus.

Teeneteristide väljaandmise järel võttis sõna pataljoniülem major Plado, kes Vabadussõja veteraanina kinnitas pataljoni tulist soovi — hävitada bolshevism ning kindlustada eesti rahvale õnnelik tulevik. Ühtlasi tänas ta vastavaid võime pataljonile osutatud vääristuse eest.

Värsketeks Sõjateeneteristide saajateks osutusid: major Peeter Plado, kaptenid Viktor Pajo, Paul Maidla ja Karl Truus, pataljoni arst Ilmar Kaarna, ülemleitnandid Herman Lahesalu, Rein Uustal ja Heino Kink, leitnant Uno Kraus, peavahtmeister Julius Hohensee, rühmavahtmeister Valter Kiiy, ülemvahtmeister Martin Rebane ja rottvahtmeister Erich Ratnik.

Poiste õhukaitsekursused Viljandis

Viljandis algasid kolmapäeval õhukaitse abiteenistuse kursused Viljandi poistele.

Kursuse avakokkutulekule oli kogunenud suurel hulgal poisse „Eesti Noorte" organisatsioonist, spordiorganisatsioonist ja rohkesti ka väljastpoolt.

Kuruse avas Sakala noortemaleva juht, märkides, et käesoleva kursusega tahetakse anda kõigile poistele võimalus saada õhu- ja gaasikaitsest niipalju teadmisi, et noored vajaduse korral oleksid võimelised abi andma õhurünnakutest tekkinud kahjustuste ja kahjutulede puhkudel.

Pärast kursuse avamist moodustati kursusele ilmunud noortest kursuse eduka läbiviimise huvides kolm õpperühma, milliseid juhivad noored ise. Samuti moodustati kursuste korraldav toimkond, mille juhiks on Sakala noortemaleva juht. Kursuste instruktoreiks on Viljandi õhukaitseinstruktor leitnant Saar ja tuletõrjeinstruktor Susi.

Viljandi noortest moodustatakse ka valverühm, mille ülesandeks on kontrollida pimendamist ja olla igal ajal valmis, et tarbe korral õhurünnakute puhul abistada tuletõrjet ja kaitseüksusi.

Külastati eesti haavatuid Riias ja Miitavis

Möödunud vabaduspäeval külastasid ERÜ Abja piirkonna ja Põhja-Pärnumaa maanaiste seltside esindajad eesotsas ERÜ Pärnu ringkonnaameti juhi A. Laagusega Riia ja Miitavi haiglaid, kus on ravil eesti haavatud rindevõitlejaid. Igale haavatule anti üle sukas kingituspakikę, kirjandust, paberosse ja teisi vajalikke pisiesemeid. Raskemaile haavatuile viidi ka lilli.

Sõdamlikuks kujunes haavatute külastamine ühes Riia haiglas.

Kergemad haavatud kogunesid suuremasse ruumi, kus korraldati meelelahutuslik osa. Delegatsiooniga kaasa sõitnud laulataar Jenny Siimon esitas rea laulu- ja tantsuesitusi, kuna hiljem kõlasid võimsad ühislaulud.

Ka ühes Miitavi haiglas anti meie haavatuile kontsert, kus jällegi laulu- ettekannetega esines pr. Siimon.

Narvast evakueerituile ühendatud kogudus

Narvast evakueeritute usuliste vajaduste rahuldamiseks ja nende koondamiseks kiriku ümber alustasid Tallinna asunud Narva luteri usu koguduste juhid neil päevil organiseerimistöid. Selle töö läbiviimine on pandud, nagu juba varem teatatud, EELK Narva Aleksandri koguduse pastori J. Suurkivi peale, kusjuures vajalikku kaasabi selleks on lubanud ka EELK Narva koguduse pastor E. Kiviste, kes praegu on tööle rakendatud Tallinna Kaarli koguduse II piht. konna juures.

Et üksikute Narva koguduste iseseisva töö jätkamine ei ole praegu hästi võimalik, siis on arvatud otstarbekohaseks luua ühendatud Narva kogudus, kuhu kuuluksid peale Narva linna ka Narva-Jõesuu, Vaivara ja teiste koguduste liikmed.

Tuletõrjeliidu juhatus jootas omeid

Pühapäeval, 27. veebruaril valitud Eesti Vabatahtliku Tuletõrje Liidu juhatuses on 9 endisse juhatusse kuuluvat meest, neist on K. Lorenz Pärnust liidu juhatusse kuulunud 22 aastat. Ta oli 25 aasta eest esimeses liidu juhatuse koosseisus ja on ikka korduvalt tagasi valitud, ainult kolmel aastal jäi ta välja. H. Klaus on kuulunud liidu juhatusse 13 aastat, uus liidu esimees A. Sork on liidu juhatuses tegutsenud 11 aastat ja dr. Vastalu 8 aastat.

Uuesti valitud 6 mehe hulgast on M. Saari kuulunud varem liidu juhatusse. Täiesti uued mehed on: Albert Vilms Viljandist, dr. V. Jürmann Tartust, Artur Üts Tartust, Artur Tammiste Läänemaalt ja E. Tamme Nõmmelt.

Oma esimesel koosolekul 27. veebruaril jagasid liidu juhatuseliikmed ametid järgmiselt: sekretär dr. A. Vastalu, abi E. Tamme, majandusjuht H. Klaus, abi P. Virak, õppejuht Mihkel Saari, abi dr. B. Saarsoo, propagandajuht A. Vilms, abi A. Üts, ametita juhatuseliikmed K. Lorenz, dr. V. Jürmann, R. Tammet, J. Raudvee ja A. Tammisto.

SS-vabatahtlike evakueerunud omakseil tuleb teatada oma asukoht hooldusohvitserile

Kõigil neil SS-vabatahtlike omakseil ja järelejäänuil, kes seni on saanud toetust Waffen-SS Estland hooldusohvitseri kaudu ja kes on viimasel ajal evakueerunud, tuleb teatada oma praegune elukoht Waffen-SS hooldusohvitserile SS-untersturmführer Hille. nile Tallinnas, Vabaduspuiestee 1, et toetusrahade väljamaksmisega ei tekiks viivitusi.

Püstoliga tanki vastu

Veebruari kolmeteistkümnendal tungisid bolshevikud pärast ettevalmistustuld kahe tankiga ühe Kesk-Saksa grenaderirügemendi positsioonidesse. Pärast seda kui esimene tank põrkas sealpool silda miinitõkkele ja lendas õhku, liikus teine „T 34" kõigist kahuritest tulistades ühe kompanii positsioonide suunas. Esimene vaatleja, keegi saksa veltveebel, laskis tanki mööduda oma vaatluskaevikust, hüppas siis sealt välja ja püüdis ronida osalt tugevasti jäätunud tankile, mis tal aga ei õnnestunud. Et tal ei olnud kaasas teisi tankitõrjevahendeid ega relvi peale püstoli, jäi ta niikaua tanki lähedusse, kuni torniluuk avanes. Samal hetkel surmas ta orienteeruva tankikomandandi ülemleitnandi auastmes. Nõukogude ohvitser kukkus tankist, mis ümber pööras ja kiiresti taganes. Seejärel pöördusid tagasi ka veel kaks „T 34", mis vahepeal olid ligi. nenud, ja kadusid kuristikku. Samuti hävitas meie 7,5-sm tankitõrjekahur neli hiljem esilekerkivat „T 34".

Veltveebel koondas nüüd tule tekki. nud lüngale ja ei takistanud juhtiva tanki hävitamisega mitte üksnes tankide läbimurret, vaid ka valmisoleva vaenlase jalaväe sissetungimist.

Eeloleval hooajal 1 miljon tibu

Haude aamade arv ja maht suurenenud. Tibude väljahautamiseks ainult tõusuhast materjali

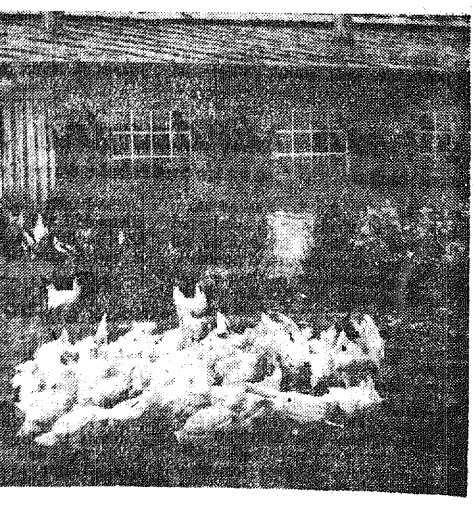

Kanad ja kuked on lastud kanalast välja, kus nad mõnuga siblivad toidupoolist otsides

Kevadise linnukasvatusehooaja lähenedes on Eesti Linnukasvatajate Selts alustanud eeltöödega haudejaamade tööle rakendamiseks täie koormise ja pingega, et suuta täita eelseisvad kavad eeloleval hooajal hautada välja 1 miljon tibu. Käesoleva kuu teisel poolel kavatsetakse tibude hautamise tööle rakendada ümmarguselt 400 petrooleumiga ja 73 elektriga köetavat haudeaparaati.

Loodetavasti ei tule haudejaamadel ka tibude varustamise suhtes raskusi, sest „Eesti Munaekspordil" on õnnestunud haudejaamade võrku laiendada ja aparaatide arvu ning mahtu suurendada. Seetõttu langeb ära vajadus kodusel teel tibude suuremaarvuliselt väljahautamiseks, mis on praegu eriti oluline tööjõu vähesuse tõttu.

„Eesti Munaeksport" on leidnud ka võimalusi kõigi olemasolevate petrooleumiga köetavate haudeaparaatide ja kunstemade varustamiseks petrooleumiga. Petrooleumi saamiseks tuleb linnukasvatajail pöörduda lähemate munaühingute poole, Tallinna ümbruskonna linnukasvatajail otse „Eesti Munaekspordi" poole.

Tibude tellimine üle maa on juba avatud. Linnukasvatuse edukuse seisukohalt on Eesti Linnukasvatajate Selts ja Munaühingute Keskliit pidanud rangelt kinni ennesõjaaegsest põhimõttest: soovitada linnukasvatajail hankida tibude väljahaudumiseks ainult tunnustatud tõupuhast materjali, kuna viimane on vastuvaidlematult toodanguvõimelisem.

Läheneval haudehooajal on „Eesti Munaekspordil" peale haudejaamade tegevusse rakendamise ülesandeks luua võimalusi linnusaaduste säilitamiseks. Et turustada mune ka neil aastaaegadel, mil toodang ja transport madalseisus on, selleks on tehtud eelttööd munade laialdatuliikuks konservimiseks. Munade konservimiseks on „Eesti Munaekspordi" poolt seatud sisse vastavad ruumid ja hangitud konservimisvahendid. Viimastena tulevad kasutamisele peamiselt vesiklaas ja kuustamata lubi.

Ükski tõsine eestlane ei jäta toetamast vabaduspäeva sõjakorjandust. Annetusi võtavad vastu kõik meie suuremad ametiasutused ja käitised.

Eesti haavatutele eriosakond

Uusi suuremaid annetusi rindevõitlejate heaks

Neil päevil avati eesti rahvusest haavatutele eriosakond Tartu Erahaigla juures, kus on voodid 80 eesti sõdurile. Samuti on eriosakond eestlastele loodud ka Maarjamõisa kliinikus 35 voodiga. Nimetatud osakondade sisustamiseks kasutatakse peamiselt neid vabatahtlikke annetusi, mis varemalt on laekunud Tartu Peetri koguduse II pihtkonna Haavatute Hooldamise Ringile. Puudust tuntakse praegu ainult tuhvlitest.

Vabaduspäeva puhul anti Eesti Kohalikule Sõjaväehaiglale ringi poolt üle 50 uut öökappi. Öökapid valmistati Tartu Eesti Majanduse Ühisuse poolt annetatud materjalist. „Akra“ tööstuse juhataja Al. Ruuben saatis sõjaväehaiglale kompletki korvmööblit ja tartlanna Käpa koroonamängu. Nimetatud esemetega sisustati 'verandale tervematele haavatutele seltskonnaruum.

Trükikäitis „Postimees“ andis Vesiravilasse asutatud raamatukogu täienduseks paarkümmend köidet mitmesuguseid raamatuid. Nende hulgas ka uudiskirjandust, nagu „Üliõpilane Soomest“ ja „Punane lahingulendur“. Seega on raamatukogul juba paarsada eksemplari eestikeelset kirjandust.

Vabaduspäeva puhul korraldasid haavatud Kohalikus Sõjaväehaiglas korjanduse, mille tulemused anti üle Peetri koguduse Haavatute Hooldamise Ringile 1035 rmk. suuruses summas. Üleandjad, haavatud Kool ja Türna, andsid ühtlasi üle ka haavatute soovi, et nimetatud annetustega muretsetaks haiglale midagi püsivat.

Hiljuti anti Hooldusringilt Tartu Töökodadele suurem tellimine mitmesugustele esemetele haigla sisustamiseks. Nii telliti 50 öökappi, 200 taburetti, riidenagisid, kappe, laudu, sidumislaudu, kipsipanemisepinke jne. Tellimised sooritati kõik haigla juhatusega läbi rääkides. Materjal osteti Tartu Maavalitusselt ja Tartu linna ehituseosakonnalt. Haiglale on viimasel ajal saadud ka linoleumvaipu operatsiooniruumi, aga veelgi on puudus linoleumist, kuna kipsipinkide juures pole vaipu. Samuti on operatsiooniarstidele vaja kummikindaid ja haigetele kummist soenduskotte.

Päevadel, mil haiglates viibivatele haavatutele jagati teeneteriste, külastasid aumärkide saajaid hooldusringi naisliikmed ja jagasid neile kullaga tikitud varrukavappe, lilli ja pisikesi kingitusi.

Tartus viibivaid eesti haavatuid külastasid veebruadis Tartumaalt mitmed kogudused. Otepäält toodi haiglatele 70 kg seepi, linu ja pesu.

Koguduse liikmetega käis haiglas kaasas ka õpet. mag. Salumaa, andes isiklikult igas palatis üle otepäälaste tervitused eesti rindevõitlejatele. Rahalisi annetusi on haiglasvilbivate meeste hooldusringile saatnud Võnnu ja Tapa kogudused.

Annetusi on suuremates summades saabunud Peetri koguduse II pihtkonna Haavatute Hooldamise Ringile: saapavabrik „Ühenduselt“, Rõngu apteegilt, A. Parmilt Nõmmelt, Sillaotsalt Hallistest, Orult ja J. Pikkerilt Tartust ja sõjaväelastelt Visselt ja Parvelt ning paljudelt teistelt üksikisikutelt. Kogusummas oli ringi läbikäik veebruarikuus üle 4000 rmk.

Üleskutse kõigile Tartu linna ja maakonna kaupmeestele

Eesti rahvast ähvardab suurim hädaoht. Peame kõik oma jõud viimse võimaluseni kokku võtma, et võiksime püsima jääda. Selleks peaks aga igaüks, kes seisukorra tõsidusest aru saab, omalt poolt kaasa aitama, et hiljem loiduse pärast enesele ettehetteid teha ei tuleks.

Mõelgu siis igaüks, mis ta omalt poolt rinde tugevdamiseks teha saaks.

Üks abinõu selleks oleks haigete ja haavatud sõdurite eest hoolitsemine. Sellepärast on Kaupmeeste Seltsside Keskliit otsustanud Tallinnas avada 30 voodiga haigla, mis kaupmeeskonna poolt sisustataks ja ülal peetaks.

Et see korda läheks, peab terve kaupmeeskond selle ülesande oma südameasjaks tegema. Kaupmeeskond on küll enamlaste natsionaliseerimiste läbi jne. hulga oma varandusi kaotanud, hea tahtmise juures aga ja oma isiklikke tarvidusi viimse võimaluseni piirates võiksime ehk siiski mõndagi veel ära teha.

Sellest lähtudes peame iga kuu mingisuguse kindla summa kaupmeeskonna poolt ülalpeetava haigla heaks annetama. Sellest kohustusest ei tohi ükski kaupmees kõrvale põigelda.

Peale rahaliste annetuste on haigla sisustamiseks vajalikud veel mitmesugused esemed, näit. raudvoodid, madratsid, villased tekid, voodilinad, padjad, padjakotid ja -püürid, käterätikud, mitmesugune meeste pesu, villased sokid jne.

Rahaliste annetuste korjamise linna kaupmeestelt on enese peale võtnud mõlemate kaupmeeste seltside juhatuse liikmed. Maakonna kaupmehi palume igakuulisi rahalisi annetusi saata postiga Tartu Kaupmeeste Seltsi esimehele P. Zirkel'ile, Kuperjanovi 18-a, või Tartu Kaupmeeste Ühisuse esimehele J. Tomingale, Katoliku 6.

Annetatavaid esemeid palume või. mallkult ruttu tuua või saata postiga: Firma J. Kurg, Võidu tn. 6, Firma E. Vanatalu, Võidu tn. 11, härra Nurk, TKK Tartu Kontor, Võidu tn. 5.

Tartu Kaupmeeste Selts
Tartu Kaupmeeste Ühisus

Annetustega loodud haigla

Vabatahtlik teenimine Tartumaa Omakaitse uues ravilas

Esimesi soolaleiva-toojaid vastavatud haigla ravialustele

Mobilisatsiooni väljakuulutamise järel ja rindejoone meile lähenemisega kogunes lippude alla tuhandeid uusi eesti mehi. Nende heaolu ja tervise eest hoolitsemine on kogu aeg olnud kogu rahva mureks. Naisomakaitse aga on organisatsiooniks, kes siis seisab sõjameestele kõige lähemal. Mitte üksnes Omakaitsele, vaid ka kõigile teistele relvakandjatele.

Haigla asutamise kavatsus kerkis esile üleöö, kasvades välja otsesest tarvidusest selle järele. Mobilisatsiooniga kokkutulnud meeste hulgas haigestusid paljud külmetuse tagajärjel või muudel põhjustel ja neile kõigile tuli anda peale esimese abi veel õigel ja korralikku ravi. Palavikuhaigele olnuks äärmiselt kahjulik lamada kogumispunktis õlgedel, kus on alaline liikumine ja minimaalsed võimalused rahulikuks puhkamiseks.

Kui Omakaitse tagavara-pataljoni ambulantsis abivajajate arv üha suurenes, siis tekkis selle juhatajail dr. Koskelli ja dr. Koppelil kindel mõte — tuleb asutada Omakaitsele oma haigla. Ja juba mõtte tekkides asusid nad ka selle kohesele läbiviimisele. Naisomakaitse esinaises, pr. Sildamis ja sanitaarala juhatajas pr. Raudsepas leides endale parimad abimehed, Kindlad ettevõtte õnnestumises, võeti ravimisele esimesed haiged ambulantsi haigetoas ülikooli ruumes siis, kui tegelikult veel haiglat polnudki. Agaral tegutsemisel ja seltskonna vastutulekul hakkas esimesel päeval juba saabuma annetusi nii üksikisikutelt kui ka asutustelt.

Põhiannetuseks oli Tartu Maavalitsuse saadetis voodipesu, käterättide ja öörliete näol. Virgad naisametnikud olid paar ööd-päeva pidevalt töötanud ja selle tulemusena valmisid virnad uhluusi linu, käterätte ja pesu. Saabusid annetused ka teistelt organisatsioonidelt.

Erilise armastusega aitasid haigla korrastamisele kaasa ka kõik Tartus asuvad usuühingud. Nende koosolekuil viidi läbi korjandusi ja mitmes koguduses käisid koguduseliikmete hulgas ringi korjanduslehed. Erilise agarusega suhtus asjasse Tartu Maar. ja II kogudus.

Haiglas pole nii ainustki eset ega asja, mis poleks kokku toodud vabatahtliku annetusena. Iga padjapüür voodis on pärit eri kodust — ühel punased nimetähed mälestusena endisest perenaisest, teisel veerel lai pitsiriba, kolmas kenasti piilutatud jne. Sama lugu on ka linadega. Kõik kruusid, tassid ja taldrikud ning muud nõud ja tarbed on vabatahtlikult toodud haiglasse kodanikelt, kes tundsid endas kohustust ühisele üritusele kaasa aidata.

Personaal koosneb ainult vabatahtlikest töötajaist — Naisomakaitse ridadest, kes kõik oma tööjõu tasuta rakendavad haigla teenistusse. Näiteks töötavad seal praegu õdedena Naisteklliniku õed Põld ja Meenov, kes oma tööst vaba aja kasutavad töötamiseks vastloodud ravilas. Nii ei jää neile isikliku elu elamiseks enam veeranditki päeva.

Alatiseks õeks on noor aseõde Ilvär, kes agarusega töötab haiglas hommikust õhtuni ja lisaks käib ka öövalveis. Niisama innustunult töötavad põetajadki. Need on peamiselt noored samariitlased, gümnaasiumide õpilased või ka naisüliõpilased. Haiglas viibivad nad tahtest tegutseda, et mitte kodumaa rasketel tundidel istuda käed rüpes. „Põrandapesust rakkus sõrmed või pikkade töötundide väsimus kehas on nüüdsete päevade märk, millest alles tunneme ennast väärilisteeesti tütardena,“ sõnavad valgepõllelised tütarlapsed.

Haigla juhatajaks on dr. A. Koskel, kuna tegelikuks arstiks on dr. med. Körge. Nooremaks assistendiks on arst Maia Raudsepp. Nemaidki teevad oma töö tasuta.

Köögis liiguvad nobedalt noad — kooritakse kartuleid peatselt saabuvaks lõunaeineks. Samas seavad vilkad käed riiulitele taldrikuid ja kruuse. Ikka on töös lõbusapiigulised noored. Neid jätkub ju kõikjale: kööki ja palatisse. Nad peavad kantseleis raamatuid ja korraldavad pesu laoruumis. Ja kogu suure naisnoorte perehulgas töötab peale vabatahtlike sanitaride veel virgats Treffneri gümnaasiumi õpilasist. Temagi on rakendunud tagala töösse seniks, kui luuakse noorte poolt ammuoodatud kooliõpilaste pataljon.

Haavatuid haigla vastu võtta ei saa, sest puudub sidumistuba ja vastav sisseseade. Pikaajalised lamajad, kes ei vaja enam eriline operatsioonilist ravi, ja samuti igasuguseid sisemisi haigusi põdevad haiged, leiavad kõik siin ravi. Külmetushaigusi ja grippi on eelnenud sagedasti. Kuis aga iga pisemgi haigusjuht meie sõjameeste, omakaitselaste ja mobiliseeritute hulgas on kodanikel südamel, näitab seegi, et haiglale saabub alatasa uusi annetusi. Nende hulgas on ka mitmed purgitäied külmarohtu — mett.

Sageli külastavad ravialuseid naisomakaitselased maalt, tuues kaasa külakosti, maitsevaid küpsiseid ja muudki. Nii on Otepäält ja kaugemaltki asutud pakkidega ja korvidega teele, sest vaeva mele naised ei karda, kui on sihiks meelehead teha oma sõduritele.

Selle armastusega ja annetustega moodustatud haigla kolmes palatis lamavad haiged. Nende ümber askeldavad noored valgetes kitlites, hoolitseva pilguga jälgides haigete vähimatki liigutust ja täites igaühe soove. Noorus on väsimatu. Selle parimaks tõendiks on noorte naisomakaitselaste samariitlastöö Eesti esimeses kodanike vabatahtliku ühisüritusena loodud haiglas.

Naisüliõpilased haavatute hooldustööle

Tartu Peetri Koguduse II pihtkonna Haavatute Hooldamise Ringiga on liitunud Tartus viibivate eesti rahvusest haavatute hooldustööks grupp Tartu Ülikooli naisüliõpilasi. Nimetatud grupi asutas filosoofiateaduskonna üliõpilane Hilja Nillus, kelle organiseerimisel on loodud üle 10-liikmeline hooldusgrupp.

Naisüliõpilaste hooldusel on kõigis Tartus asuvates saksa vällaatsarettides viibivate eesti rindevõitlejate külastamine ja palatites viibivate meeste soovide täitmine Hooldusringi poolt.

„Vanemuise“ näitlejad haavatuid külastamas

Peetri Koguduse Haavatute Hooldamise Ring on kokkuleppel „Vanemuise“ teatri direktori Elleri ja näitlejatega saanud neilt lubaduse, et nad kohe külastavad haiglaid, kui haavatud selleks soovi avaldavad. Uue korra järgi tuleb haavatutel nüüd Hooldusringi soovisedelite kasti visata leheke, millel märgitud, millist muusikapala, laulu või deklamatsiooni soovitakse kuulata. Seejärel tulevad vanemuislased ja külastavad haiglas selleks soovi avaldanud haavatuid.

Eesti rindevõitlejaile sadasid varrukavappe

Major Fr. Kure pataljonile saadeti nende üksuses teeniva rindevõitleja, ülemleitnant Raimlaga suurem kogus — paarsada varrukavappi koos lõvidega. Märgid olid mõeldud igale pataljonis teenivale mehele vabaduspäeva-tervitusena Tartu Peetri koguduse II pihtkonna Haavatute Hooldamise Ringilt.

Kõik varrukavapid trükitakse rahvusvärvides „Varraku“ trükikojas Tartus, kuna lipuvärvides riiet pole võimalik saada. Nimetatud tööstuse juhataja A. Annuk teeb oma käitises kõik vappide käsitsi trükkimise tasuta, kantuna soovist teha meelehead meie rindevõitlejaile. Trükikojas on trükitud meetrite viisi pesuriiet. Riie lõigatakse algul tillukesteks nelinurkseteks lappideks ja alles siis toimub värvitrüki pealekandmine. Seni on hooldusring valmistanud sadasid varrukamärke.

Rendisenõudmisi võib esitada 31. märtsini

Rendisekindlustusasutus juhib kõigi enne 1. juulit 1943. a. töölt lahkunud vanade ja töövõimetute tööliste ning teenijate tähelepanu asjaolule, et nad võivad nõuda rendist (pensioni, veel kuni 31. märtsini s. a.) Sama ajani võivad nõuda rendist ka endiste tööliste ja teenijate töövõimetud järelejäänud (lesk ja lapsed).

Rendist võivad nõuda kõik palgalisena töötanud töölised ja teenijad kaasa arvatud ka maatöölised.

Vanaduse puhul maksetakse rendist alates 65. eluaastast neile, kes on palgalistena töötanud vähimalt 15 aastat.

Töövõimetuse (invaliidsuse) korral maksetakse rendist neile, kes on kaotanud 2/3 töövõimest ja on töötanud palgalisena vastavalt vanusele vähimalt 5—10 aastat. Sama aja töötanud töölise või teenija surma korral võimaldatakse rendist tema järelejäänuile.

Lesele makstakse rendist, kui ta on vähimalt 65 aastat vana või on kaotanud üle 2/3 töövõimest. Lastele maksetakse rendist kuni nende 16-aastaseks saamiseni.

Töötamisaeg tuleb tõendada tööandja poolt väljaantud kirjalike tunnistustega. Juhul kui tööandja kirjalikke tunnistusi ei ole võimalik esitada käitise või asutuse kirjakogude hävimise või asutuse likvideerimise tõttu, on lubatud töötanud aega tõendada kaastööliste ülekuulamise teel tunnistajatena.

Tunnistajaid kuulavad üle rendisekindlustusasutus või tema kohapealsed esindajad või politseijaoskonnad ja seal, kus viimased puuduvad, linna- ja vallavalitsused. Perekonnaseis ja vanus tõendatakse perekonnaseisutunnistusega, Töövõimetuse puhul tuleb esitada arstitunnistus.

Üksikasjalisi teateid rendisesaamise kohta annavad ja rendiseavaldusi võtavad vastu rendisekindlustusasutus, tema kohapealsed esindajad ja maaning Tallinna, Tartu, Pärnu ja Viljandi linnavalitsuste sotsiaalosakonnad.

Rendisekindlustusasutuste kohapealsed esindajad asuvad: Tartus — Gildi 8, Viljandis — Eha 4, Pärnus — Hommiku 17, Valgas — Lai 19, Võrus — Jüri 31, Petseris — Kiriku 18 ja Haapsalus — Karja 8.

Kuremaa tuletõrje seisab abivalmis

Pärast bolshevike poolt Kuremaa tuletõrje moodsa seltsimaja mahapõletamist ja selisi varanduste kui ka siseelu laostamist hakkas tuletõrjepere 1941. a. teisel poolel end uuesti korraldama ligimeste huvide kaitseks abivalmis olekuks. Möödunud aastal muretseti juurde üks vahtkustutaja ja teisigi kustutusvahendeid, nii et ühing omab praegu peale selle veel üht mootorpritsi, seitset käsipritsi, vajalikul arvul voolikuid ja meeskonna tarvis varustist. Ühingul on ka oma puhkpilli orkester. Kompanii koosseisu kuulub praegu 142 meest.

Möödunud aasta jooksul on kahju. tulesid kustutatud kolmel korral.

Ühingu mitmesugustest üritustest on aasta kestel puhaskasu saadud rmk. 3530.17.

12. märtsil toimub ühingu põhikirja kohaselt korraline aastapeakoosolek, kus tuleb valimisele ka uusi organite liikmeid.

Möödunud aastal mõjus ühingu siseelus pidurdavalt äsjaolu, et mõningald ettevõtteid, nagu ka ühingu aastapäev tuli korraldada valla ääremail, kesset 7 km eemal, kuhu tegelas. ja liikmespere kogunemine polnud nii meelepärane kui omaegselt valla tuksuvas keskuses — Palamusel — omas nüüd hävitatud mugavas seltsi kodus. Liikmesperes põleb aga hea tahe viis ühing jälle lähemale endisele õitsengule.

Tuletõrjepere eesotsas seisavad praegu ja löövad innukalt kaasa härrad Pärna, Raa, Liilo, Päike ja teisi vanemaid veteraane.

Pimendamisaeg

3. märtsil 1944 on kl. 17.25—06.00

Õhukaitse vajab õhurünnakute jooksul ja pärast neid telefoni aparaate, seepärast ära pea se ajal erakõnesid.

Sport

Berliini SC tuli Saksa meistriks

Berliinis toimus pühapäeval Saksa jäähokimeistrivõistluste final, kus Berliini Uisutajateklubi (SC) võitis Rot-Weissi 4:3. SC saavutas võidu. värava mängu viimasel minutil, tulles seega juba 18. korda Saksa meistriks.

Vanameistrid matil võidukad

Saksa maadlejate rahvusvahelistel võistlustel Berliinis olid vanameistrid edukad. Kergekaalus võistles kaasa ka norralane Roy Bach, kes aga ei suutnud kohale tulla. Selle kaalu võitjaks oli münchenlane W. Ehrl, kes Bachi võitis 13.40 min. Teiseks jäi ülemveebel O. Hirsch, kolmandaks berliinlane Fey. Kergekeskkaalus oli edukas endine Euroopa meister vabamaaduses Heinr. Nettesheim, kes Saksa meistri W. Hertlingi keeras õlgadele ajaga 7.20. Nettesheimile pidi seljavõidu andma ka slovakkia olümpia hõbemedalimees Josef Herda, kes enne seda oli võitnud napilt punktidega berliinlase E. Wicke. Wicke omakorda võitis 3:0 meister Hertlingi, kes üldse kohale ei pääsenud.

Keskkaalus kahekordne Euroopa meister tugevajõuline Fritz Schäfer seljatas norralase Arne Hanseni 6.13 min. ja saavutas punktivõidu tüüring. lase K. Hoffmanni üle, kes omakorda oli norralase Hanseni võitnud 6.12 minutiga.

Lühiuudiseid kodumaalt

Viljandist

Omakaitsele kingiti mootorratas. Ilusa annetusega tuli toime viljandlane Endel Saks, kes kinkis Omakaitse Sakalamaleva I territoriaalpataljonile mootorratta. Ajakohase liiklemisvahendiga võimaldub pataljoni juhtkonnal hõlpsamini oma ülesandeid täita.

Kursusi noortele. Esmaspäeval algasid noorte abiteenistuse raames Viljandis õhu-, gaasi- ja tulekaitsekursused koos korrateenistuse ülesannete selgitamisega. Kursused toimuvad tuletõrje, õhu- ja gaasikaitse referendi ja Sakala noorte maleva ühisüritusena. Lektoritena tegutsevad tuletõrje instruktorid Are ja Susi ning õhu-gaasikaitse referent ltn. Saar.

Tõrvast

Asutati sõjaväeambulants. Tõrva naiste poolt algatatud aktsioon Tõrvas viibivate eesti väeosade ambulantsi sisustuse muretsemiseks andis häid tulemusi, lühikese aja vältel saadi kokku hädavajalikud esemed. Et Tõrvas puuduvad teised statsionaarsed raviasutused, omab nimetatud asjaolu suurt tähtsust.

Väljaandja kirjastus „EESTI AJALEHT“
Peatoimetaja E. WOLKE
Trükikäitis „POSTIMEES“ Tartus

Isamaa parima tuleviku eest võideldes saadud haavadesse suri haiglas oma nooruse lilusaimais aastais
sõjr.
Friedrich Kõll
* 28. 9. 1920 † 29. 2. 1944.
Tröösti matus leinas
vanemad, õde, vend ja õde perekondadega.
Ärasaatmine Konguta Kõllilt Rannu surnuaeda.

Oma parimas elueas lahkus meist kõigist armastatud
Eduard Kraus
* 4. 3. 1898. † 28. 2. 1944.
Mälestavad kurbuses
perek. Jõgi, õetütar ja vennanaine lastega.
Ärasaatmine Tammistu „Poolakesel“ 5. III kell 10. Muldasängitamine Tartu Maarja surnuaiale kell 13. Palume kõiki sugulasi ja tuttavaid ärasaatmisest osa võtta.

Kõrges vanaduses lahkus meie armas ema
Ann Tiislar
(sünd. WILIPSON)
* 1. 6. 1853. † 28. 2. 1944.
Matmine 5. 3. 44. Võnnu uuele kalmistule.
Leinavad
lapsed, lapselapsed ja omaksed.

Lahkus minu hea ema
Helene-Elisabet Kivilo
(KISS)
* 14. 5. 1898 † 1. 3. 1944.
Vaikses leinas
poeg.

Avaldan
sügavamat tänu
kõigile, kes minu armsa abikaasa **Rihard Arvi** muldasängitamisest nii rohkel arvul osa võtsid ja minu leinale sügavalt kaasa tundsid. **Leinaja lesk.**

KORTERIOTSIMISED

Ametiskäiv abielupaar soovib korterit (soovit. 2 tuba köögi või keeduvõimalus.). Võib ka kaasüürilisena tulla erasissekäiguga korterisse. Teat. sit. 8055.

Üliõpilane soovib möbl. tuba. Teat. sit. 8132.

Naisarst soovib möbl. tuba. Soovit. I linnaosas. Teat. sit. 8171.

Vaikne ametiskäija preili soovib väikest mõbleeritud tuba omaette sissekäiguga. Kirjad sit. 8202.

3 tuba, esik, kõök + vesi vahetada 3 või 2 väiksema toa ja kööga vastu äärelinna. Teat. Riia tän. 119—2-a.

OSTETAKSE

Meester. saapad nr. 45—46 ja vooditekk ning linu. Teat. Koidu 11-2.

Eesti ohvitser soovib osta sõjaväe kalifeepükse. Teat. Eesti Pol. Piehit. Ptl. 290 staapi, Tiigi 80, adjutandile.

Elupõrsas Aia tän. 51—1.

MÜÜAKSE

Ühe uksega riidekapp rmk. 50, kushett rmk. 20, käsiõmblusmasin rmk. 200. Kodus kella 4—6. Lutsu 24—13. Kask.

Jalgrattalamp koos dünamoga (350 rmk.) ja m. mustad vildid kalossidega (300 rmk.). Õpetaja tän. 8—1. Ploom.

Jalaga õmblusmasin (firma Singer) rmk. 400. Aida 7-a k. 6. Eljari.

TÖÖPAKKUMISED

Kohe tarvis linna teenijatperenaist. Teat. Riia tän. 33 lilleärist või Tööametist.

Vajatakse talu naisteenijat. Kaupa tehakse reede 3. skp. Kastani 38. E. Rosenthal.

AMETLIKKE TEATEID

TOITLUSAMETI TEADAANNE

Käsitleb arstitõendite põhjal tervislikuks otstarbeks lisatoidusaimete (Lto) kaartide väljastamist.

Oma ringkirjalise juhendiga 24. veebr. 1944. a. nr. 185 (6200) KS all teatab Põllumajanduse Keskvalitsuse Turukorralduavalitsuse juhataja, et kindralkomissari korralduset võib alates 28. veebr. 1944. a. Lto liik 8. kaarte (rühma A liik 9. haiged) **välja anda ainult 4** (neljaks) **nädalaks korraga,** hoolimata sellest, et arstlik tõend on välja kirjutatud pikemale ajale.

Ühtlasi juhime veel kõikide Lto kaartide taotlejate tähelepanu sellele, et varemate sellekohaste Põllumajanduse Keskvalitsuse Turukorraldusvalitsuse ringkirjaliste korralduste põhjal **kuuluvad kehtetuks tegemisele ja äralõikamisele:**

1) ajutiselt kuni vastava uue korralduseni **kõigi Lto kaartide kanamunade kupongid,** välja arvatud rühma A liik 5. haiged (suhkrukupongid), ja

2) rühma A liik 9. haigete **suhkrukupongid, kui Lto kaardi saaja on 3-aastane või vanem.**

Tartu Linna Toitlusamet.

MITMESUGUSED

Meester. must kalevist ülikond vahetada heledama üliki. või kevadpalitu vastu ja 5—6 a. lapse botikud 7—8 a. lapse botikute vastu. Turu tän. 91-3, kella 4—7.

Palutakse seda isikut, kes võttis või laenas 29. veebr. õhtul akordeoni firma „Musicator“, 80 bassi, see viibimata tagasi tuua Näituse tän. 33, kuna võtjat on nähtud hoovisolijate poolt. Vastasel korral annan asjale seadusliku käigu.

Beebi kummiriie vahet. ööpoti vastu ja k. k. kingad (shevroo, loodotshkad) nr. 36 ja botikud vahet. lapse voodi vastu. Koidu tän. 14-1.

Soovin rentida kiiresti ühe hobuse talu. Teat. Liiva 17-9.

Küttepuud vahetada m. saabaste nr. 40 vastu. Fortuuna 29-4, kella 16—18. Mägi.

Luunja vallas 25 ha suurune talu rendile anda inventariga või ilma. Kirj. Narva 84-4. Karjus.

3 a. lapse botikud vahetada valgete tenniskingade vastu nr. 35 või 34. Riia tän. 119—2-c.

Soovin rentida või pooleterale võtta talu. Teat. Lao tän. 2—4. E. Varunov.

M. hommikumantel, kortsuvaba siidkleit vahetada m. säärikute vastu. Teat. sit. 8204.

M. mustad nahkadega vildid nr. 44—45 vahetada villaste m. pükste vastu. Marja tän. 24-7. I. Helmik.

KINOTEATRID

3. märtsil 1944

Algus kell 15, 17, 19. Pühapäeval kell 13, 15, 17, 19. Kassa avatud 1 tund enne I seansi algust.

VICTORIA. Tee vabadusse. Zarah Leander, Hans Stüwe.

APOLLO. Mida siin mängitakse? Fita Benkhoff, Paul Kemp, Theo Lingen.
Iga päev üks seanss — Erietendus. Algus ärip. kl. 13, pühap. kl. 11. Pääsmete eelmüük kl. 11. Lastele ja noorsoole lubatud.

ATEEN. Voolus. Hans Söhnker, Lotte Koch.

Tiina Kapperi
võimlemis- ja kunsttantsukool
Tartus, P. Põllu 8.
Õppetöö jätkub alates 6. märtsist kõikidel gruppidel endisel kellaajal.

ÄMMAEMAND
E. ELLER-TATAR
Tartus, Kroonuaia 48—4
Pühapäeval Elvas, Valga tän. 32
Haiguskindlustuse haigetele kõnetund kl. 14—16.

KES TEAB?

Narvast evakueeritud **Maria Taime, Recli ja Feliks Kõiv,** teatage oma aadressid Rein Taime'le aadressil: Sadala p.-ag. Osvald Sääliku talu.

KIRIKLIKKE TEATEID

Ülikooli kirik.
Laup., 4. III kl. 5 p. l. paastuvesper, laululehed, armulaud. Pühap., 5. III kell 11 homm. jumalateenistus, jutlust. kand. H. Tammur. Lastejumalateenistus jääb ära. Õp. J. Kimmel

Pauluse kirik.
Pühap., 5. märtsil kell 10 jumalateenistus. Armulaud. Lauluraamatud. Koor. Piiskopi palvepäeva liituse ettelugemine. Kell 1 lastejumalateenist. Leerõpetus algab 13. märtsil.
Õp. H. Haamer

Peetri kirik.
Laup., 4. märtsil kell 6 õhtul Kristuse Kannatamise aja vesper. Pühap., 5. märtsil kell 11 lastejumalateenistus ühes lauluharjutusega. Kell 5 p. l. palvepäeva jumalateenist. armulauaga. Laululehed. Meeskoor. Kooril koguneda k. 3 p. l. pastoraati. Ilmumine vajalik. Õp. J. Taul

Peetri kirik.
Pühap., 5. märtsil k. 10 homm. palvepäeva jumalateenistus armulauaga. Laululehed. Õhtupalvused peetakse kirikus argipäeviti kell 6 õhtul. Lauluraamat. Käsitööringi tööõhtu on kolmap. kell 5 kantseleis. Õp. J. Muru

Maarja kogudus
Pühap., 5. märtsil kell 1 p. palvepäeva jumalateenistus armulauaga Ülikooli kirikus. Laululehed. Teenistuse peab õp. A. Võsu. Õp. J. Muru

Tartu Maarja II kogudus.
Pühap., 5. märtsil k. 11 homm. palvepäeva jumalat. armulauaga Jaani kirikus. Laululehed. Laulukoor. Laulukooril palutakse koguneda koguduse kantseleisse enne jumalat. kell 10 homm.
Õp. O. Kodres.

Aleksandri kirik.
Jumalateenistus laup., 5. skp. kell 17 ja pühap. kell 10 armulauateenistus. Preester.

Ev. Vennastekogudus
Ülikooli kirikus. Pühap., 5. märtsil kell 3 evang. kuulutamine. Solist prl. I. Ehrlich. Kolmap. 8. skp. kell 6 õhtul palvetund. Juhatus

Adventkirik, Lille 18.
Reedel ja laup. kl. 6 õht. kõne, pühap. kl. 4 p. l. kõne valgusplitidega. Kolmap. kl. 6 õht. kõne valgusplitidega.

KADUNUD

Laup., 26. 2. 44. märg käterätik, mis on võõra omandus. Leidjal palun ära tuua tasu eest. Fortuuna 16—1 või leiubüroosse.

29. 2. 44. a. kaot. vihmamantel Ropka mõisa kohal. Ausal leidjal palun see ära tuua hea vaevatasu eest Salme 43-2 või. Leiubüroosse.

Kaot. 28. veebr. s. a. Ilmatsalu metsateele jalakasukas rohelise riidega, millel nimetähed I. H. Palun ausat leidjal vaevatasu eest ära tuua Tähtvere v., Laeviskula talu Hermann või teat Tartus Kastani tän. 13-1.

ENAM TÄHELEPANU RÜHVELVILJADE KUIVATAMISELE

Sellega suurendame karjamajanduse tulusid ja tõstame põldude viljakust

Sarvloomade söödabaasiks oli Eestis seni peaaegu ainuüksi hein. Mahlatoit kaalika, söödapeedi, silo ja kartulite näol jõudis ainult vähestes kogustes lehmalauta ja oli n.-ö. magussöögiks. Saksamaal ja mujal Euroopa mais intensiivsema rühveltaimede kasvatamisega on olukord teine. Siin on mahlasööt talvsööda vältimatuks aluseks, milleta edukas loomapidamine ei ole mõeldav. Seda kasutatakse nii suurtes kogustes, et koos 5—6 kg heintega piisab sellest 10—15-liitriliseks päevaseks piimaanniks. Selline võrdlus lehmalaudas ja üldse Eesti põllumajanduse kogutoodangus sunnib iga siiasaabuvat saksa põllumeest küsima: kas ei oleks võimalik Eestiski põllumajanduskäitiste intensiivistamisega, eriti suurema rühveltaimede kasvatamisega põllumajanduses enam saavutada kui seni?

Saksamaa põllumaj. seisis oma arengus kord samal astmel, kus praegu Eesti, ja saagid ei olnud sealgi suuremad kui praegu siin. Mõned saksa intensiivsemaist rühveltaimede kasvatajaist omavad võrdlusvõimalust eelmiste aegadega ja imestavad madalaid saake, millest kõnelevad nende esivanemate märkmed. Jõudes Eestisse ja vaadeldes siinseid tulemusi, teavad nad enamvähem oma kogemusist, et siin ei ole kasutatud kõiki maapinnas puhkavaid varasid, ja nende vastus ülaltoodud küsimustele on:

„Eesti põllumehed, kasvatage enam rühveltaimi, ja te näete imet!"

Kui kindralkomissar nõuab suurendatud rühveltaimede kasvatamist, siis on tal selleks põhjust — eriti praegusel sõjaajal, mil toit on ühtlasi relv.

Lehtederohkuse tõttu assimileerivad rühveltaimed enam toitaineid kui kõrstaimed. Enam toitaineid tähendab ühtlasi enam sööta, enam ja paremini toidetud loomi suuremate jõudlustega, enam laudasõnnikut ja seetõttu jällegi kõrgemat saaki. Rühveltaimede jõudlus põhineb ühelt poolt õhu pääkeseenergia ja hapniku paremal kasutamisel, teiselt poolt pinnase käärimise tekitamisel, mida teraviljaga millalgi ei saavutata. Tiheda lehestiku varjul hakkab põld elama ja miljonid bakterid võimaldavad taimtoitainete produktsiooni, mis olid seni pinnasesse suletud ja taimedele ligipääsmatud.

Põllumehe sihiks peab olema selle maa-aluse väetisvabriku suurematele jõudlustele õhutamine ja see on kõige kergemini saavutatav, kasvatades niipalju kõblastaimi, et põllupinna kasutamise süsteemis teravili ei järgne kunagi teraviljale, vaid vahepeal astuvad esile rühvel- ja lehttaimed. Seda tehes saab põllumees võtme pinnas puhkavate rikkalikkude toitaineallikate juurde. Ka bakterid tahavad nagu kõik teised elusolendid toituda. Nende toiduks on nõrk huumus, mida nad saavad laudaväetisest, virtsast või rohelisest väetisest, kui me ei taha harrastada röövmajapidamist. Suurendatud rühveltaimede kasvatamine annab, nagu öeldud, enam väetist. Põllumees peab seda õieti käsitama ja väärtusliku toiduainetaona oma väetisvabriku tööliste jaoks alal hoidma. Et laudaväetis on peamiselt rühvel- ja mitte teravilja tulemuseks, on arusaadav, kui arvestada, et bakterid laudasõnniku konsumentide ja toitainete tootjatena hoopis suuremal arvul ja soodsamais elutingimusis rühvelviljapõllul tegutsevad ja vastava toitluse korral on võimelised ka järgnevale teraviljale lauda katma.

Rikkalikum huumuse andmine algab aeglaselt rühvelviljade vao süvendamisega, kusjuures tuleb tähele panna, et sõnnikut ei tohi sügavale matta, sest bakterid, mis seda töötlevad, vajavad õhku ega elutse meelsasti lämmatavas keldriruumis. Tagajärjena ilmub liiga sügavalt sissekündud sõnnik järgmises adravaos jälle päevavalgele. Teda ei töödeldud ja ta turvastus kasutult. Pinnakihi süvendamisel on see eelis, et vee juhtimine pinnasesse kujuneb soodsamaks.

Kasutades neid nõuandeid, leiab põllumees, et ta saagid aasta-aastalt nii põllul kui laudas kasvavad. Käitis omandab teise ilme. Umbrohi kaob, kõhnad loomad on tundmatu nähtus ja normide täitmine ei tee mingeid raskusi.

Teine küsimus on:

Millised rühvelviljad on eesti oludes parimad?

Esimesel kohal seisab kahtlemata kartul. Kartulikasvatamist tuleb seetõttu võimalikult tõsta, s. o. niivõrra, kui on olemas seemnekartuleid ja see ei tekita tööraskusi. Ühekülgsus on alati kardetav, seepärast vajame teist rühvelvilja, mis siinsetesse klimaatilistesse ja pinnatingimustesse sobib. See on kaalikas. „Põhjamaa lapsena" kasvab ta siin kahtlemata paremini kui päikest ja soojust armastav söödanaeris. Eesti mereline kliima annab talle küllaldast niiskust. Kaalikal on väikesed nõuded pinnakvaliteedi suhtes, ta kasvab igas pinnas. Tema kasvatamine jaotab ka tööd, sest ta istutatakse hiljem ja võetakse samuti hiljem kui kartul. Kasvatamisriisiko on samuti väike, sest kaalikas kannatab enam külma kui söödanaeris.

Seepärast on soovitav, et kaalikas põhilise söödaviljana omandab Eestis sama tähtsuse, mis tal on Rootsis, Taanis või Ida-Preisimaal.

Kui jõutakse olukorda, et esialgu saab lehmale anda päevas 20 kg kaalikaid, siis oleks see juba mainimisväärne edu.

Alati ei piisa heinast, et säilitada loomade jõudlusvõimele kohast toitu kogu talve. Kahjuks ei tea paljud põllumehed, et lehmalt, keda ajuti pärast poegimist halvasti söödetakse, võetakse seega suur osa jõudlusvõimest järgnevaks laktatsiooniperioodiks. Söödanappuse tõttu manduvad piimanäärmed kiiresti ja ei arene vastavalt isegi järgneva parema toitmise tagajärjel kevadel. See on kahtlemata piimalehmade halbade aastate piimaandide peapõhjusi. Seepärast on söödareservid lehmalaudas ilmtingimata nõutavad. „Raudvara" hädaaegadeks tuleb seepärast luua rohkem rühveltaimi kasvatades ja säästes sellega heina ja silosööta.

On soovitav, et eesti põllumees juba tuleval kevadel enam rühvelviljade kasvatamist harrastaks

ja seega paneks nurgakivi intensiivsemale ja jõudlusvõimelisemale põllumajandusele. Eeldatavasti seisab põllumehe käsutuses vajalikul hulgal kaalikataimi.

Tähe leiab tee. Seda on Saksa põllumajandus käesolevas sõjas teoga tõendanud. Vähese tööjõu ja väheste tootmisvahenditega saavutati enam kui varem. See kõlab muinasjutuna, kuid on mõistetav, tundes telgitaguseid. Põllumees täitis riigitoitlusameti paroole. Seega majandati õigemini ja ratsionaalsemalt, kasutades laiaulatuslikult looduse antud abiallikaid.

Kohusetaadlik eesti põllumees ei kõhkle sellele meelitavale eeskujule järgnemast. Sellest sõltuv edu ei aita kaasa üksnes sõja võitmiseks, vaid on õnnistuseks ka järgmistele sugupõlvedele. Sest hea viljasaak tähendab põllumajanduses kõik.

Dr. Brandt, Tallinn

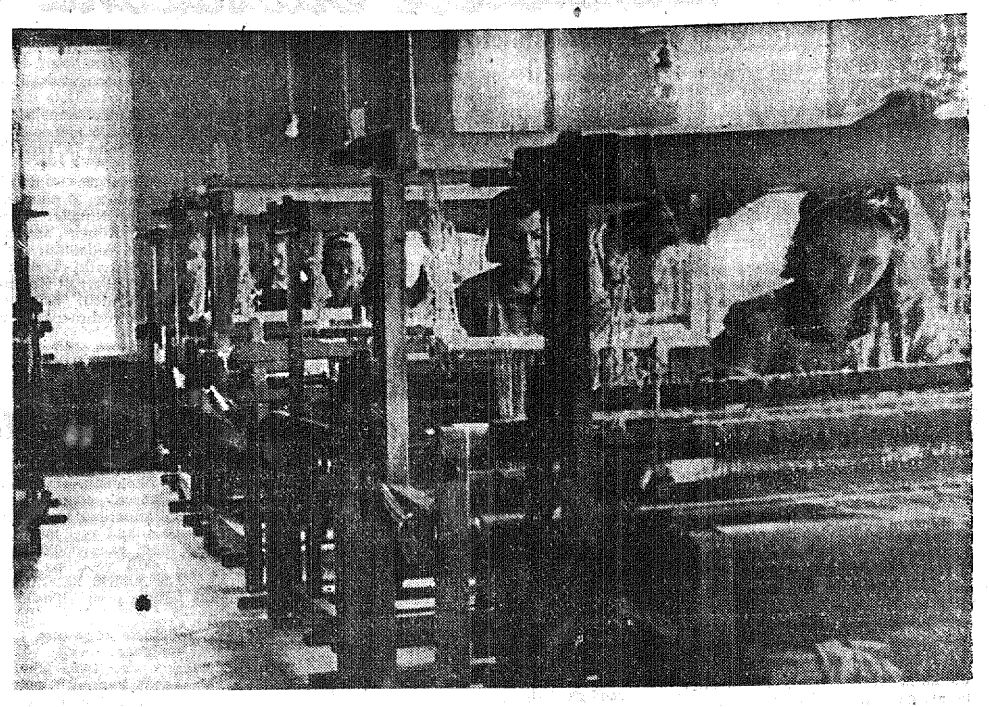

Mitte vabrikuga võistlemas, vaid ma itsealal eriülesandeid täitmas

EUROOPA RASVAMAJANDUS

Loomarasvade asemele rohkem taimerasva

Euroopa rasvamajandust varustab kolm allikat: piimatoodang, taparasvad ja õlisisaldavate viljade töötlemine. See Euroopa rasvamajanduse põhistruktuur ei ole ka sõja ajal muutunud, ainult nüüd seisab Euroopa loomade käsutuses ainult mandri söödabaas ja õliviljadest saab kasutada ainult Euroopas toodetavaid. See tähendab, et söödaainetes astuvad ülemere-maisi ja õlikookide asemele sööda- ja suhkrupeedid, kartulid ja söödaoder niivõrd kui neid on võimalik kasutada. Euroopa päritoluga mais ja õlikoogid. Üle mere sisseveetud kopra, palmiõli, linaseemne ja sojaubade asemele astuvad nüüd Euroopa õliviljad, seega naerid ja õlilina. Mandri sojaoasaak leiab seevastu peamiselt kasutamist otseselt toitlusmajanduses, eriti sõjaväes, seepärast ei saa seda, erandid välja arvatud, õli hankimiseks rakendada.

Kitsenenud söödabaasi tõttu osutus hädavajalikuks kohandada Euroopa loomaseisu selle olukorraga, see tähendab vähendada viimast suurema tapmisega. Kõige teravam oli loomade arvu kahanemine neis Euroopa mais, mille sõltuvus ülemere-söödast oli suurim, nii siis Norras, Taanis, Hollandis ja Belgias. Saksamaa pidi piirama ainult sigade rohkust, kuid sigade arv on nüüd samuti kasvamas. Samal ajal suurendati koguni piimalehmade arvu ja võitoodang tõusis 450.000 t-lt enne sõda 700.000 t-le, selleks altas kaasa piima peaaegu täieline koondamine eriti ratsionaalselt töötavaisse meiereidesse ja põllumajandusliku tarbimise piiramine.

Hollandis seevastu vähenes piimalehmade arv 1938. a. 1942. a.-ni 1,5-lt 1,27-le ja sigade arv koguni 1,54-lt 0,49 miljonile. Taanis langes samal ajavahemikul piimalehmade arv 1,6-lt 0,39-le ja sigade arv 3,13-lt 1,59 miljonile. Prantsuse asutused teatasid hiljuti, et lehmade seisu indeks (1938 =100) on novembris 1942 langenud 85-le. Üldiselt on seega Euroopas loomarasvade, nii piima- kui ka taparasvade toodang sõja jooksul langenud.

Liiitumine loomarasvadelt taimerasvadele on lahendunud esmajoones oludest sunnituna eespool suurtes joontes kirjeldatud arengu tagajärjel, kuid siin on ka teisi — nn. mõistuslikke motive. Pinnas annab nimelt õlitaimede kasvatamisel hektaarilt kahe- ja kolmekordse rasvahulga, võrreldes söödaainete kasutamisega loomatoiduna, kusjuures on juba arvestatud pressitud õliviljade kasutamine nn. õlikookidena söödamajanduses, mis seega võtavad osa loomarasvade tootmisest.

Euroopa võib nimelt õlivilju kasvatades oma rasvamajandust hoopis välksemal pinnal ja lõppeks ka hoopis väiksema jõukuluga katta kui loomakasvatust forsseerides. See ei tähenda muidugi loomakasvatuse hooletusse jätmist, sest loomarasvad ja liha on inimtoiduna bioloogilisil põhjusil vältimatud. Kuid eriti sõjaaegadel püütakse võimalikult suurt osa rasvavajadusest mõeldavalt lihtsaimal teel katta. See toimub kahtlemata õliviljade kasvatamise forsseerimisega, kus võrdlemisi lühikese ajaga võib saavutada suurt edu, nagu Saksa põllumajanduse areng on näidanud, mis annab Saksa rasvamajanduse käsutusse nüüd üle 200.000 t parimat taimeõli, võrreldes 20.000 t-ga enne käesolevat sõda ja 2000—3000 t-ga enne 1933. a.

Siia lisandub veel asjaolu, et Euroopa manner pakub ammutamatuid võimalusi õliviljade kasvatamise alal, nii siis õlinaeri, õlilina, päevalillede ja sojahubade kasvatamise alal. Reservid, mis ootavad siin mobiliseerimist, on näit. Prantsusmaal, kagu- ja idaruumis nii suured, et kui siin oodata ainult osaliselt samasugust arengut nagu Saksamaal, siis kaetakse mandri taimerasvavajadus täies ulatuses. Ja seda nii suurel määral, et ei kaeta üksnes ülemere-õliviljade ärajäämist, vaid koguni loomarasvatoodangu langemisest tekkinud lünk, kusjuures tuleb silmas pidada, et pressitud õliviljade kasutamine söödamajanduses toob pikapeale kaasa loomaseisu tõusu, mis võimaldab ühtlasi loomarasvatoodangu tõstmist.

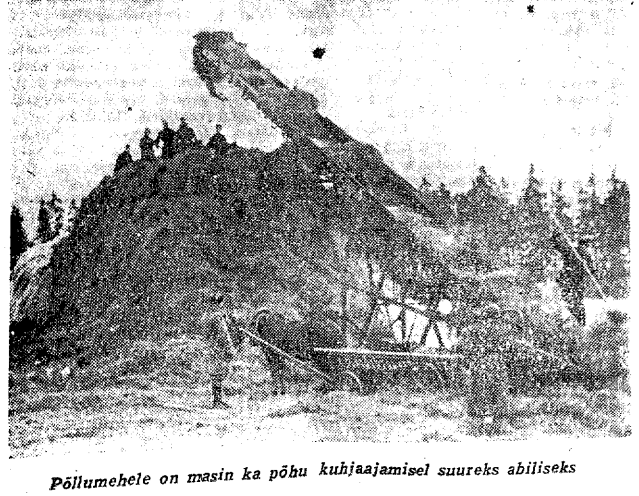

Põllumehele on masin ka põhu kuhjaajamisel suureks abiliseks

Kitse julgus on väikest kohutanud

Laev ja lennuk kaubaveos

Transportmajandus põhineb arvestusolemusel. Leida odavamaid ja ökonoomsemaid veoteid on ulatuslikem küsimus vastavas majandusharus.

Uute liiklusvahendite leitutamine on seotud kalkulatoorsete ja liiklusteaduslike kaalutlustega. Kogemused näitavad, et kaubad otsivad odavamaid veovõimalusi. See asjaolu on takistavalt mõjunud uute liiklusvahendite arengule, kuna uued liiklusvahendid ei suuda veokulude võidujooksus „vanade" juba tunnustust leidnud veovahenditega sammu pidada.

Vanad sissetöötanud transpordialad omavad palju võimalusi veokulude alandamiseks, võrreldes uute, asutamiskuludega seoses olevate liiklusvahenditega. Kujukalt näitab seda jõuvankrite ja raudtee veotariifide võistlus.

Tänapäeval on põhja-ameerikaste ja inglaste poolt teostatud arvestusi ja kalkulatsioone laeva- ja õhutransporti kulude suuruse kohta. Lähteks on olemasolevad suhted, mille juures ei arvestata tulevikus esinevaid arenguvõimalusi. Saadud arvude read ei loo alust kindlate otsuste tegemiseks, aga annavad huvitava ülevaate, eriti sõjaolukorras. Kasulikum ja eesmärgipärasem on järgnevaid arvnäiteid probleemaatilise väärtusena võtta, siiski peab rõhutama väljendusvõimet ja õpetlikkust.

USA-st pärinev uurimus näitab, et 100.000 tonni kaupade transporteerimiseks USA-st Austraaliasse ühe kuu jooksul vajatakse 54 kaubalaeva tüübist C-1, 16.640 t põletusainet ja meeskonnaks 3780 isikut. Sama hulk õhutransportil vajab 6550 lennukit, 1,012.000 t põletusainet ja meeskonnaks 78.500 isikut.

Transpordiks USA-st Inglismaale vajab sama kogus 34 kaubalaeva, 8000 t põletusainet ja 2380 meest. Õhuliikluses aga 1900 lennukit, 295.600 t põletusainet ja meeskonnaks 22.500 isikut. Õhutransportil juures tuleb arvestada põletusaine saamist, meeskonna ja ka lennukite muretsemist. Need kõik nõuavad suuremaid kulusid kui meretransportil.

Ajakiri „Time" väidab, et lennukid suurte kaubakoguste ja eriti pikkade teede juures selsaavad transpordivahendina laevadest tagaplaanil. Mainimist väärib asjaolu, et ühe laeva laadungi transportimiseks õhuteel vajatakse 1200 lennukit, 1 tonni vedu laeval maksab 30 dollarit, lennukil aga 462 dollarit.

Erinevused kütteainekuludes on suured, samuti on lennukite ehituskulud laevade omast suuremad. Arvestada tuleb ka seda, et lennukite tarvitamise kestus on ühem laevade omast, sellest tingitult on ka amortisatsioon suurem. Teiselt poolt tuleb hinnata suurt ajavõitu õhuliikluses, mida tehnika suurema arenguga võidakse veel kõrgemale tasemele viia.

Eelnevad üldine, üksikasjadesse mitte puuduv arvestus rõhutab õhuliikluse raskuspunkti nihkumist isikute- ja väikeste kõrgeväärtuslikkude kaupade veole, kuna masskaupade veoks pikal teekonnal on sobivam laev.

Õhutransport pole vastandina laevaliiklusele sugugi positiivsemas olukorras; siiski peame alati rõhutama nende kahe liiklusala sobivust erinevate kaupade juures. Ei saa üht ega teisi üle hinnata, vaid neid vajatakse vastavalt kauba iseloomule ja transpordiajale käsikäes.

Euroopa hoogne elektrifitseerimine

Kogu Euroopas ehitatakse võimsaid jõujaamu

Sõda on mõjutanud ühel või teisel kujul Euroopa maade energiamajandust, — olgu siis, et nad on ise sõtta astunud ja nende relvastusetarvidus on seeläbi tõusnud, või et nad sõjaolude tõttu ei suuda piisaval määral sütt sisse vedada ja peavad seepärast elektritootmist kohandama veejõule. See puudutab eriti Skandinaavia maid. Kõigis Skandinaavia riikides, nii siis Norras, Rootsis, Soomes ja Taanis, ei leidu mainimisväärseid sõelademeid ja seal, kus neid leidub, on nad kvalitatiivselt või kvantitatiivselt mittekõllaldased. Seepärast on neile maile eriti tähtis elektri tootmine veejõu abil, mis asendaks sõja tagajärjel puuduvat, kivisöest toodetud elektrit.

Norras, Rootsis ja Soomes on olemas veel küllaldaselt kasutamata veejõudu, nii et uute veejõujaamade püstitamine suuremas ulatuses on teoreetiliselt võimalik. Siin on kasutamiskõlvulised elektrienergiavarud haruldaselt suured. 82 miljoni hobusejõulisest elektrienergia tootmiseks kasutatavast Euroopa veejõust asub 12 miljonit hobusejõudu üksnes Norras ja 7 miljonit Rootsis. Norra ja Rootsi veejõu vastaval väljaehitamisel Suur-Euroopa liidumajanduse raamides ei kataks need maad üksnes oma energiatarvidust, vaid suudaksid katta ka suure osa kogu Euroopa elektritarvidusest.

Uued investeeringud Rootsi veejõujaamadesse on tõusnud sõja puhkemisest alates 400 miljoni kroonini, millest riik 160 miljoni krooniga osa võtab. Eriti tähtis suhteliselt tihedasti asustatud ja tugevasti industrialiseeritud Lääne-Rootsi aladele on suure Hojumi veejõujaama tegevusseastumine, mille tootmisvõime on 85.000 kw ja mille avas hiljuti Rootsi kroonprints. Normaalne lülituskõrgus on siin 31 meetrit ja veetarvitus 360 kuupmeetrit sekundis. Selle jõujaama ehituskulud, mille püstitamine algas 1938. a., tõusevad 22 miljoni kroonini. Et säästa sütt, soodustatakse ka Rootsi riigiraudtee elektrifitseerimist. Juba praegu teostatakse 86% transportjõudlustest elektrienergia abil, millega säästetakse aastas ligi 900.000 tonni sütt.

Ka Soome on viimaseil aastail üritanud rea uute veejõujaamade ehitamist. Uute ürituste hulka kuulub näiteks Pohjolan Voima O/Y Helsingis 8 miljoni Soome margalise aktsiakapitaliga, edasi Karhula A/B ja Pamilo Elektri AG. Viimane koostab suurt elektrifitseerimiskava Põhja-Karjala jaoks, mille kogukulud tõusevad 350 miljoni Soome margani. Selle teostamine osutub osalt küll võimalikuks pärast sõda.

Ainsa Skandinaavia riigina puudub veejõud Taanil.

Nõnda on Taani sunnitud peamiselt töötama soojusjõujaamade abil, mille varustamine kõrgeväärtusliku välismaa sõega on aga praegu võrdlemisi raske. Seepärast tehakse elektritootmisele kättesaadavaks maa väikesed pruunsõe- ja võrdlemisi suured turbalademed. Nii on siiski õnnestunud kodumaa kütteainete osatähtsust elektritehaseis tõsta, võrreldes 30% 1940. a., 57%-le 1942. a. Konkreetseis arvudes tähendab see, et 1940. a. kasutati 200.000 tonni taani pruunsütt ja turvast, võrreldes 575.000 tonniga 1942. a.

Suurt hüdroenergia tagavara omab Euroopa mandril veel Shveits.

1600 kWh tarbimisega isiku kohta aastas on Shveits Norra järel Euroopas teisel kohal. Alles siis järgneb Rootsi 1300 kWh-ga, Soome 850 kWh, Saksamaa 700 kWh, Prantsusmaa 450 kWh, Itaalia 350 kWh ja Taani 300 kWh-ga. Need arvud on ennesõjaaegsed, vahepeal on aga energiatootmine veejõust Shveitsis ühenduses sõepuudusega veelgi suurenenud. Siin püstitati ja püstitatakse uusi jõujaamu, laiendatakse võimaluse piirides olemasolevate kapatsiteeti. Seega ei ole aga veel kaugeltki kaetud maa kiiresti kasvav elektritarvidus, sest tööstuse kohandumine sõeenergialt elektrienergiale jätkub. Arvestamata sisemaa tarbimist, mis on juba praegu väga kõrge ja mille nõudmised on rahuldamatud, omistab Shveits suurimat tähtsust oma seisukoha säilitamisele energia-eksportijana ning selle laiendamisele, et seega saavutada arvestus- ja kompensatsioonivõimalusi ilmtingimata hädatarviliku tooraine ja toiduaine sisseveo jaoks.

Prantsusmaa tegeleb oma veejõudude väljaehitamisega Alpides, Juuras ja nn. Keskmassiivis. Praegu on vooluvarustus küll veel äärmiselt napp, osutusid vajalikuks ranged ratsionaliseerimismäärused, et säilitada hädavajalikule tööstusele ja põllumajandusele vajalikke energiahulki — peamiselt majapidamisvoolu arvel. Tööstuse kohanemine „valgele sõele" on tingitud peamiselt tõigast, et maa 75 miljoni tonnilise aastase sõetarbimisega kasutab ainult 45 miljoni tonnilist omamaist toodangut. Puudujäägi katmine sisseveoga nagu vanasti ei ole praegu enam võimalik, nii et tuleb katsuda maa energiamajandust vastavalt kasvava elektrivoolu rakendamisega tasakaalustada.

Uute elektrijõujaamade püstitamine eelnimetatud mäestikkudes on käsil, kuid edusammud on valitseva materjalipuuduse tõttu võrdlemisi väikesed, nii et veel pikemat aega tuleb arvestada tunduvat elektrienergia puudust, seda enam et tööstuse ja raudtee süsteemid on kiiresti kohandumas „mustalt" „valgele" sõele.

Ka Lõuna- ja Kagu-Euroopas avaneb küllaldaselt võimalusi laiendada elektrivooku hankimist veejõust,

kuigi varud ei ole siin kaugeltki nii suured kui Põhja- ja osalt ka Lääne-Euroopas. Sõepuudus sunnib aga siingi, niipalju kui see sõjaolukorras võimalik on, välksemaid veejõukogusid voolu hankimiseks kasutama ning asutama soojusjõujaamu muidu ebatulusate pruun- ja kivisöelademete majandamiseks.

Ungaris kavatseb äsjaasutatud Ida-Ungari Elektri A/S kasutada Tisza mõlema kõrvaljõe, Talabori ja Nagyagi, veejõudu. Ehitusajaks arvatakse kaks kuni kolm aastat. Szekle elektritehased elektrifitseerivad Siebenbürgenit ja püstitavad nüüd Peteles 10 miljoni pengõlise elektrijõujaama, mis arvatavasti alustab tegevust 1944. a. lõpul.

Slovakkia on kulutanud 1942. a. 120 miljonit kuunat veejõujaamade püstitamiseks. Seejuures tuleb kasutusele esmajoones Waagi veejõud.

Rumeenias töötas Bukaresti elektrivabrik välja kavad soojusjõujaama jaoks Tagoviste juures (100 km Bukarestist põhja poolt). Esimene ehitusjärk, mille püstitamist alatakse 1944. a. kevadel, saavutab 20.000-kWh-lise jõudluse. Lõplikul valmimisel on elektrivabriku kapatsiteet 120.000 kWh.

Arvestades sõepuudust, mängib elektri hankimine veejõust tähtsat osa ka Lõuna-Euroopas.

Itaalia on, kasutades Lõuna-Alpide veejõudu, oma voolumajandust tunduvalt laiendanud ja eriti Põhja-Itaalia tööstust suurelt osalt sõetarbimiselt elektrile üle viinud. Sellega seoses on elektrienergia tootmine tõusnud 1922. kuni 1942. a., s. o. 20 aasta kestel, 3,9-lt 20,1 miljardile kWh-le. Kuna aga elektritarbimine sõja jooksul veelgi on kasvanud, on itaalia veejõujaamadel veel suuri arenguvõimalusi.

Samas olukorras asub ka Hispaania, kuigi siin kasutatavad veekogud Itaalia omadest tunduyalt maha jäävad. Eriti seepärast, et Hispaania jõgede veejuhtivus on korrapäratu, nii et hüdroelektriliste tehaste jõudlusvõime allub suurtele võnkumistele. Seda puudust kavatsetakse nüüd suurte paisjärvede ehitamisega kõrvaldada. Suurimaks projektiks on Hidro-electrica del Cantabrico Granadas de Salimesi juures 100 miljoni peseetalise kulude eelarvega. Veejuhtimise korrapäratuse tõttu püstitatakse mõningais maakondades ka soojusjõujaamu pruun- või kivisöebaasil. Jõudluse piiriks oleks ligi 40.000 kWh.

Praegu toimuva Euroopa voolukapatsiteedi laiendamise õhutajaks on ilmselt paljudel juhtudel sõda. Briti sõe kõrvaletõrjumine mandrilt on loonud energiamajanduse suhtes paljudes maades hoopis uue olukorra, millega nüüd tuleb kohaneda. See kohanemine on sõjapärast ei etenda inglise süsi pärast sõda mandril kahtlemata enam nii tähtsat osa kui seni.

Põllumees — täida kiirelt ja täielikult põllusaaduste müügi-normid, sellega kindlustad ennast, rinnet ja kogu rahvast.